

PIKKUISEN PAREMPI ALKU-

opas alle kolmivuotiaitten lasten päivähoiton aloitukseen

Päivi Haverinen

PIKKUISEN PAREMPI ALKU-

Opas alle kolmivuotiaitten lasten päivähoidon aloitukseen

Päivi Haverinen

Opinnäytetyö, Syksy 2015

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Haverinen, Päivi. Pikkuisen parempi alku - opas alle kolmivuotiaitten lasten päivähoitoon aloitukseen. Helsinki, syksy 2015, 59 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)+ lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Alle kolmivuotiaan lapsen aloittaessa päivähoiton koko perheen elämä muuttuu. Se miten aloitus sujuu ja miten lapsi ja perhe kokevat tullessa kohdatuksi vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja vanhempien kokemaan päivähoiton laatuun jatkossakin. Toimivat aloituskäytännöt ovat siten osa laadukasta varhaiskasvatusta. Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutuminen päivähoiton arjessa vaatii tuekseen yhteisistä sopimuksista kertovia kirjallisia dokumentteja, jollainen Pikkuisen parempi alku-opaskin on. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda selkeä, helppokäyttöinen ja helposti päivitettävä opas alle kolmivuotiaitten lasten päivähoitoon aloitusprosessista espoolaisen Lehtikasken päiväkodin käyttöön. Opasta käyttämällä päiväkodin kasvattaja saa nopeasti ja luotettavasti käsityksen siitä, miten alle kolmivuotiaan lapsen päivähoitoon aloitusprosessi Lehtikasken päiväkodissa etenee ja mitä tekijöitä sitä suunniteltaessa ja toteutettaessa kannattaa ottaa huomioon.

Opinnäytetyö oli kehittämispainotteinen produktio. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakentuu alle kolmivuotiaan psykososiaalisesta kehityksestä, temperamentiteoriasta, kiintymyssuhdeteoriasta ja päivähoitoon laatutekijöistä. Opinnäytetyötä tehdessä tutustuttiin kahteen samaa aihepiiriä koskevaan hankkeeseen ja niiden vaikuttavuutta mittaaviin tutkimuksiin. Opinnäytetyötä varten haastateltiin sekä Lehtikasken päiväkodin johtajaa, että kahta alle kolmivuotiaitten lasten parissa työskentelevää kasvattajaa. Pikkuisen parempi alku-opas pohjautuu Lehtikasken päiväkodin käytäntöihin, jotka taas perustuvat Espoon kaupungin ohjeisiin alle kolmivuotiaitten lasten päivähoitoon aloituksen järjestämisestä, sekä tähän liittyvästä tutustumiskäynnistä hoidon aloittavan lapsen kotiin.

Opinnäytetyöhön kuuluva opas tehtiin tiiviissä yhteistyössä Lehtikasken päiväkodin kanssa. Siitä kerättiin palautetta Lehtikasken päiväkodin työntekijöiltä sen tekemisen eri vaiheissa ja sitä muokattiin saadun palautteen perusteella. Valmis opas koettiin päiväkodissa selkeäksi ja helpoksi käyttää. Oppaan kieliasu ja ulkonäkö olivat saadun palautteen perusteella soveltuvia tarkoitukseensa. Oppaan koettiin helpottavan henkilökunnan työtä aloitusprosessin lapsikohtaisessa suunnittelussa, työn toteutuksessa ja sen arvioinnissa. Valmis opas tulee Lehtikasken päiväkodin käyttöön ja sitä on mahdollista päivittää jatkossa tarpeen vaatiessa. Yhteisenä dokumenttina se selkeyttää sekä kasvattajien omaa työtä, että lasten ja vanhempien arkea päivähoitoon asiakkaina

Asiasanat: varhaiskasvatus, päivähoitoon aloitus, lapsen psykososiaalinen kehitys, kasvatuskumppanuus, omahoitajuus, produktio

ABSTRACT

Haverinen, Päivi. A little bit better beginning - A guide to the initiation of daycare of under three-year-old children. 59 p. 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme of Social Services. Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services + early childhood teacher qualification.

Starting daycare can be a big and difficult change for children under three years old and for the whole family. The child has to adapt to being separated from parents and to learn how to be a member of a big group. The parents should think about how these changes affect the child and should divide their time with work and family life.

The purpose of this thesis was to create a guide to how under three-year-old children start daycare in Lehtikaski kindergarten located in Espoo, Finland. The thesis is a development project. The starting point was the lack of a written plan on ways to help a child to adjust to daycare. The aim was to create a starting plan for under three-year-old children. The plan should also be easy to update and use.

The development, temperament and the attachment of under three-year-old children and the quality of their day care was familiarized by literature. Furthermore, two early childhood workers and a daycare manager of Lehtikaski were interviewed. That material was used as the basis for the guide. The guide was carried out in co-operation with the management and staff of the Lehtikaski kindergarten.

The feedback on the completed guide was collected from the management and staff of the Lehtikaski kindergarten. The feedback was positive. One improvement was made according to the feedback.

Keywords: early childhood education, daycare of under three-year-old children

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 ALLE KOLMIVUOTIAAN KEHITYSHAASTEET	9
2.1 Ensimmäisten ikävuosien kehitys	9
2.2 Temperamentti	12
2.3 Kiintymysteoria	14
3 PÄIVÄHOIDON ALOITUKSEN LAATUTEKIJÄT ALLE KOLMIVUOTIAILLA .	17
3.1 Alle kolmivuotiaan laadukas päivähoito	17
3.2 Omahoitajuus	17
3.3 Kasvatuskumppanuus	19
3.4 Vuorovaikutuksen laatu ja ympäristön merkitys.....	20
3.5 Lapsen osallisuuden huomioiminen	21
4 AIEMMAT TUTKIMUKSET JA HANKKEET	23
4.1 Auta lasta kasvamaan- ja Kenguru-hankkeet	23
4.2 Pienille parasta-projekti	24
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI JA YHTEISTYÖKUMPPANI	26
5.1 Opinnäytetyön tavoite ja lähtökohdat	26
5.2 Opinnäytetyön yhteistyötaho	26
5.3 Opinnäytetyön suunnittelu	28
5.4 Opinnäytetyön käytännön toteutus	29
5.5 Oppaan sisältö	33
5.6 Oppaan ja opinnäytetyöprosessin arviointi	34
6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	36
7 POHDINTA	38
LÄHTEET	41
LIITE 1: Käsitekartta	44

LIITE 2: Apukysymykset työn kommentointiin.....	45
LIITE 3: Pikkuisen parempi alku opas.....	47

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi päivähoiton aloituksen alle kolmivuotiailla lapsilla. Koen aiheen tärkeäksi, koska päivähoiton aloitus on kriisi sekä lapselle että perheelle. Lapsi joutuu tuolloin samanaikaisesti käsittelemään eroa vanhemmistaan, sopeutumaan uuteen ympäristöön sekä tottumaan uusiin ihmisiin ja käytäntöihin. Vanhemmat joutuvat punnitsemaan, miten hoitoon meno vaikuttaa lapseen sekä lisäksi jakamaan aikansa työn ja perheen kesken. Lapselle onnistunut päivähoiton aloitus vahvistaa tunnetta siitä, että hän on rakastettu ja ymmärretty sekä kykenevä selviämään ja vaikuttamaan omaan elämäänsä uudessa ympäristössä. Se miten perhe kokee tulleet kohdatuksi päivähoiton henkilökunnan taholta aloitusvaiheessa, voi määritellä myös jatkossa kasvatuskumppanuuden onnistumista ja tätä kautta lapsen viihtymistä päivähoitossa. Lapsen turvallisuuden tunne päivähoitossa ei synny automaattisesti, vaan se vaatii aikaa ja sensitiivisen hoitajan läsnäoloa (Rusanen 2011,20).

Olen tehnyt opinnäytetyöni yhteistyössä espoolaisen Lehtikasken päiväkodin kanssa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on luoda selkeä, helppokäyttöinen ja helposti päivitettävä opas alle kolmivuotiaitten lasten päivähoiton aloituksesta Lehtikasken päiväkodille. Tällaiselle oppaalle oli päiväkodissa tarve, koska päiväkodin omia aloituskäytäntöjä ei oltu kirjattu ylös. Päivähoiton aloituskäytäntöjä Espoossa määrittelevät Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, sekä Espoon kaupungin prosessikuvaukset alle kolmivuotiaan lapsen päivähoiton aloituksesta sekä siihen liittyvästä tutustumiskäynnistä lapsen kotiin (Espoon kaupunki 2013a.). Espoon eri varhaiskasvatusyksiköissä sovelletaan edellä mainittuja ohjeita käytäntöön eri tavoin. Lehtikasken päiväkodilla oli olemassa toimivat käytännöt, mutta kirjallisten ohjeiden puuttumisen vuoksi tieto käytännöistä ei aina siirtynyt esimerkiksi työntekijöiden vaihtuessa ja kaikki työntekijät eivät toimineet aina yhtenäisesti. Erilaiset käytännöt herättivät välillä hämmennystä sekä henkilökunnan kesken että vanhempien keskuudessa, ja siksi päiväkodissa haluttiin selvät ohjeet, joiden mukaan toimia. Oppaan tarkoituksena on siis selkiyttää aloitusprosessin kulkua ja tarjota perustelu käytännöille, jotta kaikki työntekijät sekä esimerkiksi opiskelijat tietäisivät aloitusprosessin kulun.

Opinnäytetyöni teoreettista viitekehystä varten perehdyin niihin tekijöihin, jotka vaikuttavat lapsen sopeutumiseen ja perheen kokemuksiin päivähoidon alkuvaiheesta. Alle kolmivuotiaat lapset eivät ole tarpeiltaan homogeeninen ryhmä. Yksivuotiaan, kaksivuotiaan ja kolmivuotiaan lapsen kyvyt ja kehitykselliset haasteet ovat erilaisia. Lisäksi temperamenttiero, sekä lasten aiemmat kokemukset vuorovaikutuksesta heitä hoitaviin aikuisiin vaikuttavat lasten tarpeisiin hoidon aloitusvaiheessa. Näistä eroista huolimatta on yhteisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat päivähoidon aloituksen onnistumiseen. Kaikki lapset hyötyvät sensitiivisestä hoitajasta, joka sanoittaa lapsen tunteita, tarjoaa lohtua ja auttaa lasta pitämään mielessään vanhemmat ensisijaisina kiintymyksen kohteina (Kanninen & Sigfrids 2012,67–68). Pikkuisen parempi alku-oppaan pohjana ovat Espoon kaupungin varhaiskasvatukselle tarkoitetut prosessikuvaukset alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aloituksesta ja siihen liittyvästä kotikäynnistä. Lisäksi konsultoin päiväkodin johtajaa sekä kahta pitkään pienten lasten parissa työskennellyttä varhaiskasvattajaa saadakseni tietoa Lehtikasken päiväkodin käytännöistä.

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osasta eli Pikkuisen parempi alku-oppaasta sekä sen pohjalla olevaa teoriaa ja opinnäytetyön tekemiseen liittyvää prosessia esittelevästä raporttiosuudesta. Lehtikasken päiväkodin toiveena oli opas, joka olisi käytännönläheinen, helppolukuinen ja tilanteiden muuttuessa myös helposti päivitettävissä. Pikkuisen parempi alku-opas kuvaa aloitusprosessin vaihteittain yhteistyökumppanin toiveiden mukaisesti. Pyysin palautetta oppaasta Lehtikasken päiväkodin työntekijöiltä sen työstämisen eri vaiheissa ja muokkasin opasta saamani palautteen perusteella. Valmis opas tulee päiväkodin käyttöön sekä sähköisessä että kirjallisessa muodossa. Opinnäytetyöni raporttiosuuden kolmessa ensimmäisessä luvussa kuvaan alle kolmivuotiaan lapsen kehitystä, laadukkaan päivähoidon osatekijöitä sekä päivähoidon aloitukseen liittyviä aiempia projekteja. Luvussa viisi kerron opinnäytetyöni lähtökohdista ja yhteistyökumppanistani sekä opinnäytetyön prosessin etenemisestä. Opinnäytetyöni lopussa pohdin sen eettisyyttä, opinnäytetyöprosessin onnistumista sekä omaa ammatillista kasvuani.

Parhaatkaan käytännöt eivät poista sitä tosiasiaa, että päivähoiton aloitus on osalle lapsista raskas kokemus. Sen hyväksyminen, että lapsella on oikeus ikävöidä vanhempiaan ja olla siksi itkuinen ja tarvitseva, takertua aluksi vain yhteen aikuiseen, kieltäytyä syömästä tai nukkumasta on auttanut minua itseäni löytämään voimia ja rakkautta silloinkin, kun itkeviä pieniä on yhden sijaan monta ja syli ei tunnu riittävän kaikille. Paras palkinto on, kun hoitoa aloittava lapsi ojentaa ensimmäisen kerran kätensä hoitajaa kohden siirtyessään vanhemman sylistä hoitajan syliin. Tärkeä osa opinnäytetyön tekoprosessissani ja siihen liittyvää ammatillista kasvuani on ollut tutkia, reflektoida ja pukea kirjalliseen muotoon niitä asioita, joita yleensäkin pidän varhaiskasvatuksessa tärkeinä eli kasvatuskumppanuuteen perustuvaa ja lapsen osallisuuden huomioivaa tapaa tehdä työtä.

2 ALLE KOLMIVUOTIAAN KEHITYSHAASTEET

2.1 Ensimmäisten ikävuosien kehitys

Lapsi oppii kolmen ensimmäisen ikävuotensa aikana kävelemään, puhumaan ja ajattelemaan. Näille ihmisen tärkeimmille kehitystehtäville pohjautuvat monet myöhemmin opittavat taidot. (König 2007, 9.) Kolmen ensimmäisen ikävuoden kehitys on perustana myös persoonallisuuden kehittymiselle. Lapselle syntyy käsitys siitä, että hän on muista erillinen ja ainutlaatuinen persoona. Hän oppii perusasiat siitä miten ihmiset keskenään toimivat ja miten hän voi itse vaikuttaa omiin mielialoihinsa ja siihen miten muut ihmiset kokevat hänen viestinsä. Hän tarvitsee näiden asioiden oppimiseen vuorovaikutusta itselleen tärkeiden, sensitiivisten ja pysyvien hoitajien kanssa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 20–21.)

Ensimmäisen ikävuoden aikana valmiudet puheen ja kävelyn oppimiseen kypsyvät ja kehittyvät. Lapsen vuorovaikutustaidot ja perusluottamus kehittyvät suhteessa häntä hoivaaviin läheisiin. Lapsi havainnoi ympäristöään ja oppii jäljittelemällä. Lapselle syntyy ymmärrys siitä, että hän on erillinen muista. Käsitys ympäristön ja lasta hoitavien aikuisten turvallisuudesta vaikuttaa lapsen kiintymyssuhteen laatuun. (Vilen ym. 2006, 136–137.)

Ihminen on syntymästään saakka varustettu keinoilla, joilla hän pystyy viestimään tarpeistaan. Itku ja hymy ovat lapsen ensimmäisiä sosiaalisia viestejä. Kielellisen tietoisuuden kehittyminen tuo mukanaan viestintään uusia ulottuvuuksia ja ensimmäisen ikävuoden lopussa lapsi pystyy kommunikoimaan jomonenslaisin ilmein ja elein. Hän ymmärtää puhetta aika hyvin ja pystyy noudattamaan yksinkertaisia ohjeita. (Keltikangas-Järvinen 2012, 20–21.)

Separatio eli fyysisen ja psyykkisen erillisyyden tajuaminen vanhemmasta tapahtuu vähitellen viiden kuukauden iästä lähtien. Erillisyyden ymmärtämisen myötä lapsessa herää pelko siitä, että vanhempi voi hylätä hänet ja tämä näkyy muun muassa vierastamisena ja vanhempaan takertumisena. Vähitellen lapsi pystyy muodostamaan pysyvän mielikuvan vanhemmastaan ja turvautumaan

siihen erotilanteissa. Lapsi tarvitsee tähän kehitykseen kokemuksen riittävän pitkältä ajalta vanhemman hoivasta. Separaatiokehitys jatkuu aina kolmannen ikävuoden lopulle asti. (Keltikangas-Järvinen 2010, 128–134.)

Maturaatiolla tarkoitetaan taitojen oppimiseen tarvittavaa biologista kypsymistä. Keltikangas-Järvinen tuo esille näkökulman siitä, ettei sen merkitystä ymmärretä riittävästi sosiaalisten taitojen suhteen. Sekä lapsen fyysinen että psyykinen kehitys ovat sidoksissa kypsymiseen. Taitojen oppiminen vaati valmiutta, jota ilman siihen ei voida vaikuttaa harjoittelulla. Fyysisissä taidoissa tämä ymmärtämään yleisesti, kuten ymmärretään myös se, ettei lasta voida panna tilanteeseen, jossa edellytetään taitoa, jota hän ei vielä osaa. Psyykkisessä kehityksessä ja sosiaalisissa taidoissa oppimisen vaatimaa kypsymistä ei ymmärretä yhtä selvästi. Päivähoitoon siirtymisessäkin ei tätä pystytä aina ottamaan huomioon. (Keltikangas-Järvinen 2012, 18–19.)

Toisen ikävuoden aikana lapsen kyky käyttää kieltä symbolisesti kehittyy. Myös motoriset taidot, kuten kävely, kiipeäminen ja hyppiminen kehittyvät ja sitä myöten ympäristön tutkiminen ja oppiminen helpottuvat. Kahta ikävuotta lähenevä lapsi kykenee pitämään pidempään yllä mielikuvaa häntä hoitavasta vanhemmasta ja uskaltaa siksi yhä pidemmille tutkimusretkille, joilta hän palaa välillä tankkaamaan turvaa vanhemmasta. Lapsi leikkii erilaisilla esineillä antaen niille symbolisia merkityksiä. Toiset lapset kiinnostavat ja lapsi matkii mielellään muita. Lapsi voi kohdella muita hyvinkin mielivaltaisesti ja hän vasta harjoittelee sosiaalisia taitoja kuten jakamista. (Pihlaja 2004, 23–24.)

Toisen ikävuoden alussa lapsella on omatoimisen tekemisen harjoittelun vaihe. Lapsi haluaa kokeilla syömistä, pukemista ja muita toimia. Hän tarvitsee paljon ihailua ja tunteen siitä, että hän paitsi osaa asioita on myös maailman ihanin lapsi. Tätä kautta hänen itsetuntonsa rakentuu riittävän vahvaksi, jotta hän voi myöhemmin hyväksyä itsensä kaikkine puutteineen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 129.) Tähän itsensä hyväksymiseen liittyy myös käsitys objekti-konstanssista eli kohdepysyvyydestä. Symbioottisessa vaiheessa lapsi näkee kaiken hyvänä silloin kun hänellä on hyvä olla ja taas vastaavasti kaiken pahan silloin, kun hänen tarpeensa eivät ole tyydytettyjä. Vähitellen hän ymmärtää,

että hyvä ja paha ovat saman asian kaksi eri puolta. Äiti voi esimerkiksi välillä tyydyttää lapsen toiveet ja olla hyvä ja välillä taas tuottaa pettymyksen ja olla paha. Lapsi oppii näin suuntaamaan samaan kohteeseen sekä positiivisia, että negatiivisia tunteita ja hyväksymään myös itsessään eri puolia. (Keltikangas-Järvinen 2010, 138–142.)

Kolmannella ikävuodellaan lapsi pystyy yleensä ilmaisemaan itseään hyvin sanallisesti. Hän liikkuu ketterästi ja kehittyvät hienomotoriset taidot mahdollistavat yhä vaativampien asioiden tekemisen. Hänen kykynsä leikkiä yhdessä muiden kanssa lisääntyy ja hän jaksaa keskittyä leikkeihin pidempiä jaksoja. Kahdesta ikävuodesta eteenpäin lapsi alkaa yhä useammin tehdä valintoja seuratako vanhempien ohjeita vai ei. Tätä oman tahdon voimakkaan kehittymisen jaksoa kutsutaan uhmaiäksi. (Vilen ym. 2006, 144–146 & 156–157.) Uhmaikäinen lapsi tarvitsee rakastavat vanhemmat, jotka asettavat rajat lapsen käytökselle, mutta eivät hylkää häntä henkisesti vaikka hän käyttäytyy huonosti. Tämä on tärkeää, jotta lapsi voi olla varma siitä, että häntä rakastetaan kaikissa olosuhteissa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 139.) Samalla kehittyy lapsen kyky tehdä kompromisseja sekä siirtää tarpeidensa toteutumista. Mikäli lapsella on riittävän hyvä tunnesuhde häntä hoivaavaan aikuiseen saa lapsi luopuessaan omista itsekkäistä toiveistaan tilalle mielihyvän vanhemman hyväksynnästä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 144–145.)

Lapsen iällä on merkitystä hoidon aloitusvaihetta suunniteltaessa. Alle puolitoistavuotias lapsi ei vielä kykene pitämään mielessään kuvaan vanhemmasta, joka palaa hoitopäivän jälkeen häntä noutamaan. Kaikkein pienimmillä korostuu erotilanteissa hoitajan tuki, jotta lapsi selviäisi ilman kohtuutonta stressiä. (Kanninen & Sigfrids 2012,68.) Vielä kolmivuotiaskaan ei pysty vielä itse säätelemään stressitasoaan, vaan tarvitsee hoitajan, johon kiintyä ja joka tarjoaa hänelle turvaa ja apua tunteiden säätelyssä (Kanninen & Sigfrids 2012,59). Liisa Keltikangas-Järvinen (2012 47–48) pitää alle vuoden ikäistä lasta liian pienenä päivähoidon. Mikäli hoito on perheen tilanteen vuoksi välttämätöntä, tulisi se järjestää niin, että lapsen on mahdollista kiintyä yhteen häntä hoitavaan aikuiseen, jolla ei ole liian monta lasta hoidettavanaan.

Päivähoidon aloitus on sopeutumisprosessi, jossa lapsi vähitellen yksilöllisellä rytmillään tottuu elämänmuutokseen. Alle kolmivuotiaalla prosessin kokonaiskestoksi on todettu noin kuusi kuukautta, josta kahdesta viikosta kolmeen kuukauteen on alkusopeutumista. Silloin päivähoitoon jääminen voi olla hankalaa ja lapsi voi olla itkuinen hoitopäivän aikana tai illalla kotona. Tämä vaihe helpottaa pikkuhiljaa. Sopeutuminen ei kuitenkaan etene tasaisesti ja välillä voi jo hyvin sujuvaan päiväkotiarkeen tulla hankaluutta. Sopeutumiseen vaikuttaa lapsen temperamentin ohella lapsen ja vanhemman aiempi kiintymyssuhde sekä päivähoiton laatutekijät. (Munter 2002, 53–56.)

2.2 Temperamentti

Temperamentilla tarkoitetaan ihmisen synnynnäistä ja pysyvää käyttäytymis- ja reagoitumista sekä sisäisiin että ulkoisiin ärsykkeisiin. Temperamentti eroaa persoonallisuudesta siinä, että persoonallisuus muovautuu ympäristön vaikutuksesta, kun taas temperamentti on pysyvä. Temperamenttipiirteitä ovat esimerkiksi sosiaalisuus, aktiivisuus, taipumus mielipahaan ja ärtyvyyteen, joustavuus uusissa tilanteissa, sopeutumisen vaikeus tai helppous, tapa keskittyä asioihin sekä rytmisyys, jolla tarkoitetaan unirytmia ja fysiologisten toimintojen rytmiä, tapaa puhua, syödä ja liikkua. (Keltikangas-Järvinen 2008, 39–44.)

Temperamenttitutkijat Thomas ja Chess totesivat temperamenttipiirteiden esiintymisessä yhdessä kolme temperamenttityyppiä. Säännöllinen rytmi, positiivinen suhtautuminen uusiin ihmisiin ja asioihin, sekä korkea ärsykekyky kuuluvat helppoon temperamenttiin. Temperamenttiltaan hitaasti lämpenevät suhtautuvat kaikkeen uuteen varauksellisesti ja he sopeutuvat hitaasti muutoksiin. Kolmatta temperamenttityyppiä kutsutaan vaikeaksi temperamentiksi. Se ilmenee rytmien epäsäännöllisyytenä, varauksellisena suhtautumisena uuteen ja voimakkaina reaktioina vastoinkäymisissä. (Keltikangas-Järvinen 2008, 62–70.) Vain harvat ihmisistä sijoittuvat puhtaasti mihinkään temperamenttityyppiin ja siksi temperamenttia kannattaa yksilöiden kohdalla arvioida eri temperamenttipiirteiden esiintymisen intensiteetin kautta. Ihminen toimii eri tavoin eri tilanteissa ja siksi vanhempien ja päivähoiton kasvattajien näkemys lapsesta voi poiketa paljonkin

toisistaan. Temperamentti ei yksin selitä miten henkilö toimii tietyssä tilanteessa, vaan siihen vaikuttavat toimintamallit, jotka ovat kehittyneet vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Kanninen & Sigfrids 2012,40–41.)

Temperamentin vaikutus erilaisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi päivähoiton aloittamisessa, on kahtalainen. Temperamentiltaan erilaiset lapset suhtautuvat itse asioihin eri tavalla ja toisaalta taas ympäristö suhtautuminen vaihtelee temperamentiltaan erilaisten lasten kohdalla. Ulospäinsuuntautunut ja iloinen lapsi saa ympäristöltään erilaista kohtelua kuin ärtynyt tai varautunut toverinsa. (Keltikangas-Järvinen 2012, 94–95.) Keltikangas-Järvisen (2012, 95–96) mukaan Maccoby ja Lewis suosittavat tutkimuksiensa perusteella, että päivähoiton aloitusikä määräytyisi lapsen temperamentin perusteella. Tämä ei käytännön elämässä yleensä ole mahdollista. Kuitenkin kasvattajan vanhemmilta saama ja havainnoinnin kautta hankittu tieto hoidon aloittavan lapsen temperamentista kannattaa ottaa huomioon, kun suunnitellaan lapsen yksilöllistä harjoittelujaksoa päiväkodissa (Kanninen & Sigfrids 2012,41–42). Munterin (2002, 53–56.) mukaan Fein on tutkinut lapsen temperamentin vaikutusta sopeutumiseen. Jotkut temperamenttipiirteet kuten hidas mukautuminen muutoksiin, negatiivinen mieliala, vahva tunneilmaisun intensiteetti, biorytmien epäsäännöllisyys, sosiaalinen arkuus ja estyneisyys vaikeuttivat tottumista uuteen tilanteeseen. Kasvattajan herkkyyden tunnistaa lapsessa näitä piirteitä ja mukauttaa omaa toimintaansa lapsen temperamenttia vastaavaksi vähentää lapsen kuormittumista.

2.3 Kiintymysteoria

Englantilaisen John Bowlbyn kehittämä kiintymysteoria kuvaa lapsen taipumusta hakea turvaa hoitajastaan tuntiessaan olevansa vaarassa. Itsensä turvatuksi tunteva lapsi suuntautuu luontaisesti ulospäin tutkien ympäristöään. Jos joku ärsyke taas laukaisee lapsessa pelon, lapsi hakee turvaa hoitajastaan, tai mikäli riittävän turvallista hoitajaa ei ole lähettyvillä, pyrkii pakoon tai jähmettyy. Ollessaan hätääntynyt lapsi käyttää kaiken energiansa tilanteesta selviämiseen ja kaipaa tällöin riittävän turvallisen aikuisen tukea. Stressitekijät kuten väsymys, nälkä tai uusi ympäristö saavat kiintymysjärjestelmän aktivoitumaan herkemmin. (Kanninen & Sigfrids 2012,27–31.)

Kiintymyssuhde on lapsen ja varhaisvaiheen ensisijaisen hoitajan tunnesuhde, joka syntyy varhaisen vuorovaikutuksen ja lapsen tarpeisiin vastaamisen pohjalta. Kiintymyssuhdetta ovat tutkineet monet psykologit ja sitä on luokiteltu sen perusteella miten lapsi on tottunut saamaan turvaa vanhemmastaan. Kiintymyssuhde vaikuttaa sekä siihen miten lapsi kykenee käsittelemään eroa vanhemmasta, että siihen miten hän kykenee kiintymään ja hakemaan turvaa uusista aikuisista päivähoitoa aloittaessaan. (Kanninen & Sigfrids 2012,32–34.)

Riittävän turvalliselle kiintymyssuhteelle rakentuvat sekä sosiaalisten suhteiden että kognitiivisten taitojen oppiminen. Kiintymyssuhde tarjoaa lapselle turvapaikan, johon hän voi palata. Ero eli separaatio kiintymyksen kohteesta aiheuttaa pienessä lapsessa ahdistusta ja tämän ahdistuksen käsittely vie voimavaroja oppimiselta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 28–33.) Erotilanteessa alle kolmivuotias voi olla näennäisen helppo ja pyrkiä miellyttämään korvaavia hoitajia, mutta kokemus kuormittaa silti lasta. Kiintymyssuhteen kannalta myös vanhemman vaikeus tunnistaa eroon liittyviä tunteita itsessään ja lapsessa on vahingollista. Vanhempi, joka ei ymmärrä lapsen kiukkua ikävän aiheuttamaksi ei pysty tukemaan lasta sen käsittelyssä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 46–47.) Kiintymyssuhdeteoriaa tunteva kasvattaja osaa suhtautua lapsen reaktioihin erotilanteissa ymmärtävästi ja sensitiivisesti (Rusanen 2011,194). Lapsi on valikoinut yleensä jommankumman vanhemmistaan ensi sijaisen kiintymyksen kohteeksi. Tämä näkyy esimerkiksi lasta päiväkotiin tuotaessa ja häntä sieltä haettaessa

erilaisena reaktiona riippuen siitä kumpi vanhemmista on lapsen kanssa. Ensimmäiselle kiintymyksenkohteelle lapsi protestoi voimakkaimmin. Kiintymyssuhde-teorian kannalta ei ole ihanteellista, että lapsi ei näytä tarvitsevuuttaan. Näissä tilanteissa on tärkeää, että hoitaja ymmärtää lapsen käytöksen taustat ja sanoittaa tilannetta sekä lapselle että vanhemmalle. (Rusanen 2011, 201.)

Kiintymyssuhteet asettuvat yleensä kolmeen pääluokkaan: turvallinen kiintymys, turvaton-välttelevä kiintymys ja turvaton-ristiriitainen kiintymys. Luokat esiintyvät harvoin puhtaana, mutta tietämys niistä auttaa meitä ymmärtämään miten lapsen tarpeisiin on varhaisvaiheessa pääsääntöisesti vastattu. On tärkeää muistaa, ettei varhaiskasvattajien tehtävänä ole lasten kiintymyssuhteiden laadun määrittely. Lapsen käyttäytymistä on kuitenkin helpompi ymmärtää silloin, kun on tietoinen tekijöistä, jotka vaikuttavat sen taustalla. Turvallisesti kiinnittynyt lapsi pitää itseään rakastamisen arvoisena sekä hyvänä ja kokee ympäröivän maailman turvallisena. Tällaisen lapsen on helppo hakea turvaa myös uusilta aikuisilta ja vaikka hän saattaa reagoida eroon vanhemmasta voimakkaasti, hän ottaa vastaan lohtua sensitiiviseltä ja riittävän tutulta hoitajalta. Välttelevästi kiinnittynyt lapsi kokee, että hänestä pidetään niin kauan, kun hän on reipas ja pärjäävä. Maailma ympärillä on turvallinen, mutta voimakkaiden tunteiden ilmaisu ei ole suotavaa. Lapsi voi ulkoisesti olla hyvin iloinen tai huomaamaton, mutta sisäisesti hän joutuu patoamaan tunteensa sisälleen. Ristiriitaisesti kiinnittyneen lapsen kiintymysjärjestelmä on ikään kuin jatkuvassa hälytystilassa. Hän kokee olevansa huono ja arvoton, sekä hakee huomiota hinnalla millä hyvänsä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 32–34.)

Turvallisesti kiinnittyneet lapset luottavat pääsääntöisesti paremmin siihen, että heitä kohdellaan hyvin ja heidän kannattaa hakea turvaa aikuisilta. On kuitenkin tärkeää, että lapsen tarvetta kiintyä valikoivasti yhteen hoitajaan tuetaan ja hänen tarpeisiinsa vastataan sensitiivisesti. Jos näin ei ole, turvallisesti kiintyneet lapset voivat joskus kärsiä päivähoitoon siirtyessään jopa turvattomasti kiinnittyneitä enemmän, koska ympäristön emotionaalinen kylmyys tulee heille täysin uutena asiana. Turvattomasti kiinnittyneet lapset voivat päällisin puolin selvitä paremmin tällaisessa ympäristössä, koska he ovat tottuneet sietämään emotionaalista vajetta. Turvattomasti kiinnittynyt lapsi oireilee päivähoitossa kuitenkin

yleensä monin tavoin. Hän reagoi ylivilkkaudella, aggressiivisuudella, keskittymiskyvyttömyydellä tai eristäytymällä muista saadakseen hoitajan huomion. Näiden lasten kohdalla on tärkeää luoda lapsen kontakti ja pyrkiä sitten vastaamaan lapsen läheisyyden ja hoivan tarpeeseen. Kun lapsi saa huomiota ilman häiriökäyttäytymistäkin, hän rauhoittuu. (Rusanen 2011,202–206.)

Kiintymyssuhdeteoriaan liittyy myös mentalisaation käsite. Mentalisaatiolla tarkoitetaan tässä yhteydessä vanhemman pyrkimystä ymmärtää lapsen sisäistä maailmaa. Mentalisaatio edellyttää ymmärrystä siitä, että lapsi oma erillinen persoonansa toiveineen ja tarpeineen. Vanhemman kyky ymmärtää lapsen tunnekokemusta ja pitää samanaikaisesti mielessään sekä lapsen tunne, että oma tunnereaktionensa siihen liittyen on mentalisaation perusta. (Kalland 2014.)

Varhaiskasvatuksessa voidaan tukea sekä lapsen että vanhemman mentalisaatiokykyä reflektiivisen työtteen avulla. Lapsen kanssa yhteyteen asettumalla kasvattajalle syntyy ymmärrys lapsen kehitysvaiheesta, ihmissuhteista sekä lapselle tärkeistä asioista. Tätä ymmärrystään kasvattaja voi hyödyntää myös tukiessaan vanhempaa lapsen reaktioiden ymmärtämisessä. Aikuisen on tärkeää löytää reflektiivinen tapa olla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että aikuinen pysähtyy pohtimaan tilannetta lapsen kokemana ja pyrkii ymmärtämään, minkälaiset tunteet aiheuttavat lapsen käytöksen. Kun lasten kanssa arjessa toimiva aikuinen saa yhteyden lapseen, hänen on mahdollista ymmärtää lapsen tarpeita, tunteita ja käytöstä. Kasvattaja voi tältä pohjalta auttaa lasta käsittelemään tunteitaan, siirtämään tarpeidensa tyydyttämistä ja ymmärtämään tekojensa vaikutus muihin. Näillä taidoilla on tärkeä merkitys, jotta lapsi voi toimia osana ryhmää. Vertaisryhmän hyväksyntä on tärkeä itsetunnon lähde kaikille lapsille. (Pyykkönen 2014.)

3 PÄIVÄHOIDON ALOITUKSEN LAATUTEKIJÄT ALLE KOLMIVUOTIAILLA

3.1 Alle kolmivuotiaan laadukas päivähoito

Päivähoidon laatu alle kolmivuotiaalla on lapsen yksilöllisyyden huomioimista ja aikuisen sensitiivistä läsnäoloa. Pysyvät ihmissuhteet ja turvallisuutta tuova selkeä päivärutiini muodostavat rungon laadukkaalle päivähoidolle. Laadukkaassa päivähoidossa toimintasuunnitelmat on rakennettava lasten tarpeiden pohjalta. Oppimisessa on tärkeintä vahvistaa kolmea emotionaalista ja sosiaalista ulottuvuutta eli perusluottamusta, itsekontrollia ja perusoppimismotivaatiota. (Sirenius 2002, 15–17.) Pienikin lapsi osaa lukea ympäristönsä tunnekieltä. Aikuisen tapa kohdata lapsi vaikuttaa lapseen kokonaisvaltaisesti. Aikuinen, joka tunnistaa lapsen tunnetilat sekä reagoi niihin lasta auttaen, tukee lapsen hyvinvointia ja oppimista. Lapselle on tärkeää tietää, että hän on merkityksellinen aikuiselle. Myös vanhemmat toivovat, että päivähoidon kasvattajat välittävät aidosti heidän lapsestaan. Varhaiskasvatuksen laatua tulisikin arvioida vuorovaikutuksen näkökulmasta eli paneutua siihen onko lapsilla mahdollisuus saada aikuiselta huomiota ja turvaa aina tarvitessaan. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19–23.)

Päivähoidon aloituksen laatutekijät ovat samoja, joille päivähoidon laatu yleisestikin perustuu. Aloituksen laatua voidaan arvioida eri näkökulmasta. Se voidaan nähdä vuorovaikutuksen, lapsen sopeutumisen sekä osallisuuden kautta. Kasvattajien, vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus luo perustan, jolle laadukas varhaiskasvatus rakentuu. Lapsella tulee olla tunne, että hänet huomioidaan itsenäisenä toimijana. (Munter 2002.)

3.2 Omahoitajuus

Omahoitajuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa sitä, että yksi aikuinen on nimetty lapsen hoidosta vastaavaksi henkilöksi. Omahoitajuutta toteutetaan eri päiväkodeissa eri tavoin aina siitä, että omahoitaja on työvuorossa ollessaan

koko ajan oman pienryhmänsä kanssa huolehtien kaikesta, siihen että omahoitaja pitää ainoastaan vuosittaiset varhaiskasvatuskeskustelut perheen kanssa. (Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2013,16.) Marjatta Kalliala (2008, 269) tuo esille osaamisen näkökulman omahoitaja keskusteluun. Pitkälle viety omahoitajuus palvelee lasta vain, mikäli omahoitajana toimiva kasvattaja on kyllin sensitiivinen, osaava ja sitoutunut työhönsä. Kalliala näkee omahoitajuuden varjopuolina kasvattajien koulutuksen ja osaamisen erot. Osa lapsista voi saada laadukkaampaa varhaiskasvatusta kuin toiset, jos lapset viettävät koko hoitopäivänsä omahoitajansa kanssa.

Lapsen mahdollisuus toimia pääsääntöisesti yhden aikuisen kanssa päivähoitossa on Erja Rusasen (2011, 204–208) mukaan edellytys läheisen suhteen syntymiselle aikuisen ja lapsen välille. Pienryhmässä aikuisen on helpompi vastata lasten viesteihin ja lapsen luottaa aikuisen olevan käytössä hänen tarvitessaan apua. Omahoitajasta tulee näin lapselle merkitykseltään erilainen kuin muista hoitajista. Se, että lapsella on päivähoitossakin yksi muita tärkeämpi kiintymyssuhde, on hyväksi lapsen kehitykselle. Tarja Lund (i.a.), joka on ollut mukana Auta lasta kasvamaan -hankkeessa yhteistyössä espoolaisen Soukan kujan päiväkodin kanssa korostaa omahoitajuuden merkitystä, ei vaan lapsen vaan myös vanhempien näkökulmasta. Omahoitaja toimii ikään kuin siltana kodin ja päivähoidon välillä. Hän auttaa lasta säilyttämään mielessään muistikuvan vanhemmista sekä välittää tietoa päiväkodin ja vanhempien välillä. Hän myös tukee vanhempia ja auttaa heitä ymmärtämään lapsen käytöstä kuten esimerkiksi kiukkua vanhemman tullessa lasta hakemaan. Omahoitaja toimii päivähoitopäivän aikana kiintymysteorian mukaisena turvasatamana lapselle. Hän antaa lohtua ja sanoittaa lapsen tunteita sekä auttaa lasta jäsentämään ajan kulu.

Omahoitajan rooli on merkittävä lapsen aloittaessa päivähoidon. Hän tutustuu lapseen ja perheeseen keskustelujen ja yhteisten puuhien kautta. Hän myös toimii lapsen ensisijaisena hoitajana alkuvaiheessa. (Kanninen & Sigfrids 2012,128–129.) Omahoitaja perehdyttää perhettä päivähoidon käytäntöihin ja siihen, mikä on vanhempien rooli päivähoidon hyvän aloituksen kannalta. Omahoitaja on myös aidosti kiinnostunut lapseen liittyvistä asioista ja varaa aikaa

keskustelulle vanhempien kanssa. Tällä on kahtalainen merkitys, omahoitaja saa tarvitsemaansa tietoa lapsesta ja pystyy näin rakentamaan luottamussuhdetta lapseen harjoittelujakson aikana. Myös suhde vanhempiin rakentuu yhdessä vietetyn ajan ja keskustelujen kautta. Lapsen viemiseen päivähoitoon liittyy vanhemmille erilaisia ristiriitaisiakin tunteita. Omahoitaja voi auttaa vanhempia tunteiden sanoittamisessa ja niiden hyväksymisessä. Tärkeää on varmistaa, että vanhempi ymmärtää lapsen mielessä olevat tunteet ja osaa yhdistää lapsen käytöksen näihin tunteisiin. Lapsi tarvitsee kipeästi vanhempansa hyväksynnän silloinkin, kun hän reagoi muutokseen kiukulla tai torjunnalla vanhemman tullessa häntä hakemaan. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133–134.)

Hilkka Munterkin (2002,51–53) korostaa omahoitajan merkitystä varsinkin hoidon aloituksessa. Päivähoidossa pelätään joskus, että jos lapsi tottuu liiaksi olemaan vain yhden aikuisen kanssa, vaikeutuu lapsen oleminen silloin kun omahoitaja ei ole paikalla. Kokemus osoittaa kuitenkin, että alkuvaiheen jälkeen lapsi on valmis laajentamaan niiden aikuisten piiriä, joihin hän luottaa. Omahoitaja säilyy silti merkityksellisenä lapselle. Lapsi myös tietää olevansa erityisen merkityksellinen omahoitajalleen.

3.3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen ammattilaisen ja lapsen vanhemman tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen hyväksi. Kasvatuskumppanuus näkyy vanhempien ja henkilökunnan päivittäisissä kohtaamisissa, lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, osallistumisina dialogisiin vanhempainiltoihin sekä päivähoidon toiminnan suunnitteluun ja toteutumiseen. Kasvatuskumppanuus vahvistaa myös vanhempien välistä vertaistukea ja kestäviä ihmissuhteita. (Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2013, 38–39.) Kasvatuskumppanuudessa korostuu vanhempien merkitys lapsen ensi sijaisina kasvattajina ja tärkeimpinä ihmissuhteina. Varhaiskasvattajan tehtävänä on tarjota vanhemmille tukea sekä tietoa lapsen kehityksestä ja tarpeista eri ikä-kausina sekä erilaisissa tilanteissa. Erityisen tärkeää tämä tuki on silloin, kun vanhemman voimavarat ovat syystä tai toisesta vähissä

sekä silloin, kun lapsi tarvitsee paljon tukea. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133–134.)

Myöhemmän kasvatuskumppanuuden pohja rakennetaan päivähoiton aloitusvaiheessa. Yhteistyötä luodaan tietoisesti heti lapsen saatua päivähoitopaikan. Perheelle valitaan tuolloin omahoitaja, joka vastaa suhteen rakentamisesta. Päivähoidon aloitusvaiheen ja omahoitajan dialogitaitojen merkitystä kasvatuskumppanuudelle korostaa myös Munter (2002,48–50) artikkelissaan Alle kolmi- vuotiaan päivähoiton aloituksesta. Hyvän kasvatuskumppanuuden rakentuminen on aina ammattilaisen vastuulla. Vanhemmalle tulisi välittyä kasvattajan arvostus ja aito kiinnostus lapsen hyvinvoinnista. Avoimuus kuunnella vanhemman mielipiteitä silloinkin, kun ne poikkeavat omista ja kyky käydä dialogista keskustelua eri näkökulmien ja tarpeiden pohjalta varmistaa sen, että vanhemmalle syntyy tunne kohdatuksi tulemisesta. Dialogitaitojen tunteminen ja harjoittelu auttaa kasvattajaa kasvatuskumppanuuden rakentamisessa. Kyky käsitellä omia tunteita, aktiivinen kuuntelu ja ammatillinen tapa esittää asioita, sekä kyky nähdä asiat eri näkökulmista ovat dialogitaitojen perusteita. (Kanninen & Sigfrids 2012,134–136.)

Kasvattajien olisi hyvä kertoa vanhemmille rehellisesti lapsen mahdollisesta ikävöinnistä ja myös tulkita siihen sisältyvää viestiä. Lapsi ikävöi vanhempiaan, koska vanhemmat ovat hänelle emotionaalisesti kaikkia muita ihmisiä tärkeimpiä. Lapsella tulee olla lupa tähän ikävöintiin ja kasvattajan tehtävänä on säilyttää lapsen mielessä kuva poissaolevista vanhemmista. Lapsi tarvitsee kiinnittyyäkseen päivähoitoon sekä vanhempien että kasvattajan tukea. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43–44.)

3.4 Vuorovaikutuksen laatu ja ympäristön merkitys

Päivähoidon aloituksessa on tärkeää, että lapselle rakentuu luottamus päiväkodin aikuisiin. Lapsen ollessa tutustumassa päiväkodissa yhdessä vanhempiensa kanssa on kasvattajan vastuulla huolehtia vuorovaikutuksen synnystä. Aikuinen saa tietoa lapsesta yhteisestä keskusteluista vanhempien kanssa, se-

kä huolehtimalla hänestä erilaisissa arjen tilanteissa. Lapsi tarvitsee uudessa tilanteessa turvallisen aikuisen, johon hän voi luottaa ja joka on herkkä hänen tarpeilleen. Lapsi on herkkä vaistoamaan vanhempiensa tunteita ja siksi on tärkeää, että kasvattajan ja vanhemman välille syntyy luottamus. Kun kasvattaja varaa aikaa ollakseen perheen käytössä tutustumisvaiheen aikana, jää luottamuksen syntymiselle riittävästi aikaa. (Munter 2002,42–45.)

Kasvattajan ja lapsen kohtaamisessa on tärkeää aikuisen herkkyys lapsen tunteiden tunnistamiselle ja niiden sanoittamiselle. Tutustumisvaiheessa lapsi on oppinut luottamaan omahoitajaansa, joka hoidon alkaessa pääsääntöisesti huolehtii lapsesta. Kun lapsi saa kiintyä ensin yhteen hänestä päivähoitossa huolehtivaan henkilöön, laajentaa hän luottamuksensa alun totutteluvaiheen jälkeen myös muihin ryhmän aikuisiin. Yksi tärkeä tunnesuhdetta rakentava ja ylläpitävä tekijä on kasvattajan välittävä ja lämmin vuorovaikutus. (Munter 2002, 50–52.) Munterin (2002,53–56) mukaan Sjöblom on tutkinut lasten sopeutumisen eroja sensitiivisessä ja vähemmän lapsen tarpeet huomioon ottavassa ympäristössä. Sensitiivisessä ympäristössä lapset sopeutuivat selvästi nopeammin ja henkilökunta kykeni ratkaisemaan ongelmia voimavarakeskeisesti ja lapsilähtöisesti.

3.5 Lapsen osallisuuden huomioiminen

Alle kolmivuotiaan kyky ilmaista omia tunteitaan ja halujaan on rajallinen. Lapsi on riippuvainen häntä hoitavien aikuisten kyvystä ja halusta ymmärtää hänen viestejään. (Munter 2002, 56–57.) Hilikka Munter (2002,37–38.) kuvaa osuvasti lapsen osallisuuden muutosta lapsen siirtyessä kodistaan päivähoitoon. Kun lapsi kotona esimerkiksi pyrkii saamaan käyttöönsä jonkin lelun, tietävät vanhemmat yhteisen kokemusmaailman pohjalta mitä lapsi tarkoittaa. Päivähoitossa ei vastaavaa yhteistä kokemusmaailmaa vielä kasvattajan ja lapsen välillä ole ja lapsen viesti jää ymmärtämättä. Kasvattajan herkkyys huomata ja sanoittaa lapsen yrityksiä viestiä tukee lapsen osallisuuden tunnetta uudessa ympäristössä. Vaikka kasvattaja ei aina ymmärtäisikään mitä lapsi tarkoittaa on lapselle tärkeää että hänet huomioidaan sensitiivisellä tavalla.

Lapsen vuorokausirytmien sovittamiselle päivähoidon ja vanhempien työssäkäynnin aikatauluihin on varattava aikaa ja perushoito on järjestettävä lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden (Espoon kaupunki 2013a). Munterkin (2002, 55–56) korostaa lapsen oman rytmin kunnioituksen merkitystä onnistuneessa päivähoiton aloituksessa. Lasta ei tule yrittää totuttaa liian nopealla aikataululla päiväkodissa vallitsevaan rytmiin vaan on etsittävä keinoja sopeuttaa päiväkodin toimintoja lapsen rytmin mukaisiksi. Sopeutuminen uusiin aikatauluihin tapahtuu vähitellen ja vasta kun lapsi on siihen biologisesti kypsä. Lapsella on aina oikeus tuntea, että hän on riittävä ja oikeanlainen sellaisena kuin hän on.

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET JA HANKKEET

4.1 Auta lasta kasvamaan- ja Kenguru-hankkeet

Soukankujan päiväkodissa Espoossa on vuosina 1996–1999 ollut kolmivuotinen Auta lasta kasvamaan-hanke. Sen tavoitteena oli päivähoidon laadun kasvattaminen omahoitajuuden avulla alle kolmivuotiaiden lasten päiväkotiryhmissä. Sitä seurasi vuonna 2009 aloitettu espooalaisten päiväkotien Kenguru-hanke, joka toteutettiin yhteistyössä Helsingin yliopiston psykologian laitoksen ja soveltavan kasvatustieteen laitoksen kanssa. Kenguru- ja Auta lasta kasvamaan-hankkeet olivat sisällöltään samanlaisia. Niissä omahoitaja huolehti oman pienryhmänsä toiminnasta koko työpäivänsä ajan. Lapset siis ruokailivat, ulkoilivat ja leikkivät omassa pienryhmässään. Tällä pyrittiin turvaamaan rauhallinen ilmapiiri ja tukemaan lapsen mahdollisuutta kiintyä häntä päiväkodissa hoitavaan aikuiseen. Mallissa oli tärkeää, että omahoitaja rakensi kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa päivittäisillä yhteydenpidolla. (Espoon kaupunki i.a, 3-4.)

Hankkeissa omahoitaja postitti uuden lapsen aloittaessa päivähoidon perheille kotiin Tervetuloa päivähoitoon-paketin, jonka jälkeen tapasi ensin vanhemmat päiväkodissa ilman lasta. Ensimmäisen tapaamiskerran tarkoituksena oli välittää vanhemmille myönteinen kuva hoitopaikasta ja saada samalla tietoa lapsesta. Omahoitaja kertoi vanhemmille millaisia tunteita ja reaktioita hoidon aloitukseen liittyy vanhemmilla ja lapsilla. Hän pyysi vanhempia tuomaan päiväkotiin turvaleluja ja valokuvia, jotka auttavat lasta ikävän hetkellä. Hän kertoi myös miten päiväkodissa lapsen ikävöidessä omahoitaja sanoittaa lapsen ikävää ja kannattelee muistikuvaa vanhemmista. (Espoon kaupunki i.a., 14–16.)

Liisa Keltikangas-Järvisen (2012,175–180) mukaan Kenguru-hankkeeseen liittyvässä tutkimuksessa mitattiin verrokki päiväkotien avulla miten omahoitajuus vaikutti lasten hyvinvointiin. Kyselytutkimuksen perusteella eroja ei pystytty osoittamaan tutkimuksen keinoin. Eroja ilmeni omahoitajuuden eduksi, mutta niitä ei voitu pitää tilastollisesti merkittävänä. Tätä tulosta selittää Keltikangas-Järvisen mukaan se, ettei omahoitajuutta pystytty Kenguru- päiväkodeissa to-

teuttamaan riittävän hyvin. Se mikä muuttui selvästi Kenguru-päiväkodeissa, oli henkilökunnan suhtautuminen työhönsä. He kokivat työnsä aiempaa mielekkäämmäksi ja toimivat aiempaa sensitiivisemmin suhteessa lapsiin. Kasvatuskumppanuuteen liittyvä rehellisyys suhteessa vanhempiin taas koettiin vaikeaksi ja esimerkiksi lapsen ikävöinti tulkittiin omasta epäonnistumisesta johtuvaksi, joten siitä oli vaikea kertoa vanhemmille. Omahaotajuuteen kuluvaan lapsen kiintymiseen yhteen aikuiseen muita enemmän liittyi myös monenlaisia tunteita, kuten kateutta ja halua mitätöidä kiintymyksen merkitystä.

4.2 Pienille parasta-projekti

Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa vuosina 2006–2007 toteutettu Pienille parasta-projekti pyrki kehittämään alle kolmivuotiaan lapsen päivähoitoon siirtymistä, kasvatuskumppanuutta, lapselle ominaisten toimintatapojen tukemista sekä yhteistyötä lastenneuvolan kanssa. Päivähoidon aloituksen käytäntöjen kehittämisessä otettiin näkökulmaksi kiintymyssuhdeteoria ja projektin tavoitteena olikin kiintymyssuhdeteoreettisen ajattelun siirtäminen päivähoiton käytänteisiin. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi tarvitsee koko vuorokauden turvallisen aikuisen, johon kiintyä ja jolta hakea emotionaalista turvaa. Projektissa otettiin käyttöön oma aikuinen-menetelmä eli yksi nimetty aikuinen ottaa vastuun lapsesta ja hänen perheestään päivähoiton aloitusvaiheessa. Näin lapsen on helpompi kiintyä häntä päivähoitossa hoitavaan aikuiseen. Vuoro-vaikutuksessa lapsen ja oman aikuisen välillä on tärkeää riittävä aika ja sensitiivinen ja lämmin suhtautuminen lapseen. Oma aikuinen panostaa alusta pitäen myös vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Vanhempien tuntema luottamus ja hyväksyntä päivähoitoon välittyvät myös lapselle ja tämä helpottaa lapsen sopeutumista. (Lappeenrannan kaupunki 2008.)

Oma aikuinen- malli on osa ”Hyvä alku päivähoitopolulla”-mallia. Mallissa vanhemmat tapaavat ensin oman aikuisen ilman lasta ja oma aikuinen esittelee päiväkotia ja sen käytäntöjä vanhemmille. Olisi tärkeää, että vanhemmat tämän tapaamisen jälkeen suhtautuisivat luottavaisesti päivähoiton aloitukseen. Tähän pyritään niin, että vanhempia rohkaistaan esittämään kysymyksiä ja toiveita

sekä välittämään tietoa lapsestaan. Kun lapsi vuorostaan tulee ensimmäisen kerran päiväkotiin, on se ja oma aikuinen jo vanhemmille tuttuja. Oma aikuinen ja vanhemmat esittelevät päiväkotiä lapselle yhdessä ja lapselle välittyy tieto siitä, että vanhemmat tuntevat oman aikuisen sekä päiväkodin ja lapsi voi turvallisesti tutustua niihin. Jos kaikki olisi myös vanhemmille uutta, lapsi aistisi mahdollisen epävarmuuden ja tutustuminen vaikeutuisi. Parin viikon aikana lapsi tutustuu päiväkodin toimintaan yhdessä vanhempien kanssa. Oma aikuinen on läsnä kaikkien tutustumiskertojen aikana ja hoitaa lasta pääsääntöisesti myös sitten, kun hoito varsinaisesti alkaa. (Lappeenrannan kaupunki 2008.)

Jenni Partanen (2010,43) on opinnäytetyötään varten selvittänyt kokemuksia projektin toimintamallien käytäntöön otosta Lappeenrannan kaupungin päiväkodeissa kyselytutkimuksella päivähoiton henkilöstölle. Hyvä alku päivähoitopolulla- mallin on koettu helpottavan lasten sopeutumista päiväkotiin ja kasvatuskumppanuuden luomista suhteessa vanhempiin. Kyselyyn vastanneet toivat esille muun muassa valokuvien ja muiden vanhemmista muistuttavien esineiden käyttöönoton lisänneen lasten turvallisuuden tunnetta hoidon alkuvaiheessa.

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI JA YHTEISTYÖKUMPPANI

5.1 Opinnäytetyön tavoite ja lähtökohdat

Opinnäytetyöni tavoitteena on luoda selkeä, helppokäyttöinen ja helposti päivitettävä opas Lehtikasken päiväkodille alle kolmivuotiaan päivähoidon aloituksesta. Espoon kaupungissa aloituskäytännöt pohjautuvat Espoon varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä prosessikuvauksiin alle kolmivuotiaitten lasten hoidon aloituksesta ja siihen liittyvästä kotikäynnistä. (Espoon kaupunki 2013a.) Kukin espoolainen päiväkotitoiminta soveltaa näitä ohjeita omaan toimintaansa sopiviksi. Lehtikasken päiväkodin omat aloituskäytännöt ovat tällä hetkellä suullisessa muodossa. Päiväkodin henkilöstössä tapahtuu vuosittain muutoksia ja tieto käytännöistä ei aina siirry riittävän tarkasti. Oppaan tarkoituksena on selkiyttää aloitusprosessin kulkua ja tarjota perusteluja käytännöille, jotta kaikki työntekijät sekä esimerkiksi opiskelijat tietäisivät aloitusprosessin kulun.

5.2 Opinnäytetyön yhteistyötaho

Opinnäytetyöni yhteistyötaho on Lehtikasken päiväkotitoiminta, joka sijaitsee Latokasken asuinalueella Espoossa. Päiväkodissa on kuusi ryhmää, joista yksi on integroitu erityisryhmä 3-5-vuotiaille lapsille, yksi esikouluikäisten ryhmä, kaksi 1-4-vuotiaitten sisarusryhmää sekä yksi 3-5-vuotiaille lapsille tarkoitettu ryhmä. Päiväkodissa on tällä hetkellä hoidossa noin 90 lasta. Uusia lapsia aloittaa vuosittain noin 30, joista alle kolmevuotiaita on noin puolet. Lehtikasken päiväkotitoiminta sijaitsee Latokasken asuinalueella, jossa asuu paljon lapsiperheitä. (Latvala 2015.)

Yksiköllä on oma varhaiskasvatussuunnitelma, jota päivitetään vuosittain. Lehtikasken päiväkodin arvoina ovat asukas- ja asiakaslähtöisyys, suvaitsevaisuus ja tasa-arvo, luovuus ja innovatiivisuus, kumppanuus ja yhteisöllisyys, tuloksellisuus ja vaikuttavuus sekä kestävä kehitys. Päiväkodin toiminnan lähtökohtana ovat lasten ja perheiden tarpeet. Toiminta suunnitellaan huomioiden lasten ikä-

ja kehitystaso, sekä heidän yksilölliset tarpeensa. Toiminta perustuu lapselle ominaisiin tapoihin toimia eli leikille, liikunnalle, mahdollisuudelle tutkia ympäristöä sekä taiteelliselle kokemiselle ja ilmaisulle. Lehtikasken päiväkodissa lapsella on oikeus olla oma itsensä iloineen ja suruineen, sekä toimia hänelle ominaisella tavalla leikkien, tutkien, liikkuen ja ihmetellen. (Lehtikasken päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2015.)

Päiväkodin tämän hetkiset aloituskäytännöt pohjautuvat Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan ja hoidon aloittamisen prosessikuvauksiin. (Latvala 2015.) Perheellä on oikeus tutustua päiväkotiin ja harjoitella siellä olemista yhdessä lapsen kanssa ennen hoitosopimuksen voimaantuloa riittävän pitkän ajan. Lapsi voi jäädä ilman vanhempiaan päiväkotiin vasta sitten, kun hoitosopimus on voimassa vakuutusten voimassaolon vuoksi. (Espoon kaupunki 2013a, 16; Espoon kaupunki 2013b, Lehtikasken päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2015.) Lehtikasken päiväkodissa ei ole tarkkaa ohjeistusta harjoittelun etenemisestä, mutta yleensä perheille suositellaan noin viikon harjoittelua. Ennen harjoittelun alkua perheelle sovitaan tiimissä omahoitaja, joka hoitaa yhteydenpidon perheeseen. Perheelle suositellaan, että vanhemmat tulevat käymään ensin päiväkodissa ilman lasta. Perheelle tarjotaan mahdollisuutta tutustumiskäyntiin lapsen kotiin, jolloin omahoitaja tapaa lapsen ensimmäisen kerran tutussa ympäristössä. Harjoittelun aikana omahoitaja tekee perheen kanssa viralliset paperit kuten hoitosopimuksen. (Latvala 2015.)

Varsinainen harjoittelu aloitetaan yleensä ulkoilulla yhdessä ryhmän muiden lasten kanssa ja harjoittelujakson aikana on tarkoitus, että lapsi voi olla mukana niin päiväkodin eri perushoitotilanteissa kuten ruokailuissa, pukemistilanteissa ja wc-käynneillä, kuin leikki-tilanteissakin. Harjoittelun aikana tarjotaan lapselle kaksi ateriaa. Päiväunia ei yleensä harjoitteilla. Kun lapsen hoitosopimus on voimassa, suositellaan, että lapsi voisi aluksi olla hoidossa normaalia lyhempiä päiviä. Mikäli perhe ei syystä tai toisesta pysty järjestämään lapsen harjoittelua, niin lapsen hyvinvointi pyritään takaamaan päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien yhteistyöllä. Tällöin omahoitajan vuorovaikutustaidot ja tiivis läsnäolo hoidon alkuvaiheessa korostuvat. (Latvala 2015.)

5.3 Opinnäytetyön suunnittelu

Opinnäytetyöprosessini käynnistyi vuoden 2015 tammikuussa, kun päädyin valitsemaan aiheekseni alle kolmivuotiaiden lasten päivähoiton aloituksen. Koin aiheen tärkeäksi, koska päivähoiton alku vaikuttaa oman kokemukseni mukaan monin tavoin sekä lasten hyvinvointiin että perheen kokemaan päivähoiton laatuun jatkossakin. Aihe oli tärkeä ja ajankohtainen myös työelämän näkökulmasta katsoen, koska työyhteisölläni oli tarve saada selkeämpi ohjeistus aloitusprosessista. Keskusteltuani asiasta esimieheni kanssa, päädyin tekemään aiheesta oppaan (LIITE 3) päiväkotimme käyttöön. Kehittämistyyppinen työ tuntui luontevalta valinnalta työelämän tarpeet ja opinnäytetyön aihe huomioiden. Kehittämispainotteiset työt muodostuvat kahdesta osasta eli itse kehitettävästä tuotteesta ja tuotteen pohjalla olevaa teoriaa sekä itse kehittämistyötä esittelevästä raporttiosuudesta (Hakala 2004, 28–29). Oma työnikin muodostuu kahdesta osasta eli oppaasta alle kolmivuotiaitten lasten päivähoiton aloitukseen Lehtikasken päiväkodille sekä sitä taustoittavasta raporttiosuudesta. Hakalan (2004,28–29) mukaan kehittämispainotteinen opinnäytetyö tarjoaa hyvän mahdollisuuden perehtyä yhteen tulevan työn kannalta olennaiseen asiaan perusteellisesti. Se on näin hyvä keino ammatilliseen kasvuun. Ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä on tärkeää työelämälähtöisyys, joka kehittämispainotteisessa työssä korostuu. Hakala (2000, 40) korostaa aiheen rajaamisen tärkeyttä, koska ammattikorkeakoulun opinnäytetyön on tarkoitus olla tarkka kuvaus suhteellisen suppeasta aiheesta. Lisäksi on tärkeää, että valittu aihe ja sen toteutus edistävät ammatillista kasvua.

Opinnäytetyön suunnitteluvaihe on ratkaisevan tärkeä sen onnistumisen kannalta. Suunnittelu pitää sisällään tutkimushankkeen pukemisen sanoiksi, aikataulun laadinnan sekä lähdeaineiston ja tiedonhankintamenetelmien valinnan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010.) Aloitin oppaan suunnittelutyön selvittämällä mitä asioita oppaan kohderyhmä siltä toivoo. Keskeisiksi tekijöiksi nousivat helppokäyttöisyys ja selkeys, sekä oppaan sisältöön liittyen varhaiskasvatuksen laatutekijöiden ja lapsen osallisuuden merkityksen korostaminen.

Selkiyttääkseni opinnäytetyöni aihetta laadin käsitekartan (LIITE 1), johon keräsin kaikki tekijät, mitkä mielestäni vaikuttivat alle kolmivuotiaan päivähoiton aloitukseen. Pyrin jo tässä vaiheessa luokittelemaan tekijöitä karkeasti neljään pääryhmään. Mietin myös millä tavoin pystyn hankkimaan tietoa näistä eri tekijöistä ja lähdin tältä pohjalta tekemään opinnäytetyöni suunnitelmaa. Hyödynsin tässä vaiheessa Tutkimus- ja kehittäminen -opintoihin sisältyvää informaationhaun luentoa ja informaation apua. Ongelmaksi osoittautui sopivien lähteiden suuri määrä. Rajasin lähteiden määrää niihin tutustuttuani. Kävin läpi teoriapohjaksi valikoimaani aineistoa ja luokittelin sitä aiemmin laatimani käsitekartan neljän pääryhmän perusteella. Saadakseni tietoa Lehtikasken päiväkodin käytännöistä päivähoiton aloituksessa suunnittelin haastattelevani Lehtikasken päiväkodin henkilökuntaa ja lasten vanhempia.

Esittelin opinnäytetyön suunnitelman seminaarissa ja hain tutkimuslupaa työlleni Espoon kaupungilta maaliskuussa 2015. Päädyin esimieheni kanssa käymäni keskustelun ja suunnitelman esittelyvaiheessa saamani palautteen perusteella rajaamaan taustakartoitusta varten tarvitsemaani haastattelut koskemaan vain päiväkodin työntekijöitä. Rajaus oli välttämätön ajankäytöllisistä syistä ja oli näin jälkikäteen ajatellen tarpeellinen.

5.4 Opinnäytetyön käytännön toteutus

Tarvitsin työtäni varten tietoa Lehtikasken päiväkodin hyvistä aloituskäytännöistä. Pyrin keräämään tarvittavan tiedon niin, ettei se veisi liikaa aikaa työntekijöiltä. Alun perin tarkoitukseni oli konsultoida haastatellen mahdollisemman kattavaa joukkoa Lehtikasken päiväkodin työntekijöitä. Ajankäytöllisistä syistä opinnäytetyön taustaa kartoittavaan konsultointihaastatteluun pystyi osallistumaan kaksi pitkään pienten lasten parissa työskennellyttä kasvattajaa sekä päiväkodin johtaja, jota konsultoin sähköpostin välityksellä. Vaikka kysymyksessä oli konsultaatio taustakartoitusta varten, hyödynsin sitä etukäteen valmistellessani teemahaastattelun tekemiseen tarkoitettuja ohjeita, joiden katsoin soveltuvan hyvin tähän tarkoitukseen. Kanasen (2012,62) mukaan teemahaastattelussa on yleensä tarkoituksenmukaista, että haastateltavat ovat niitä, jotka tietävät ky-

seistä ilmiöstä eniten ja joita ilmiö eniten koskettaa. Mahdollisuus ilmaista omat mielipiteensä myös sitouttaa heitä kehittämistyöhön. Ryhmähaastattelun hyvänä puolena on, että yhteisen keskustelun kautta on mahdollista löytää erilaisia näkökulmia ja uusia ideoita. Kananen (2012,60–62) kehottaa lähestymään tutkittavaa ilmiötä eri kulmilta, jotta siitä saataisiin mahdollisimman kattava näkemys.

Laadin konsultaatiota varten teemarungon. Teemoilla jaoin tutkittavan ilmiön, eli tässä tapauksessa päivähoiton aloituksen nykykäytännöt ja niihin liittyvät huomiot aihealueisiin. Pyrin teemoilla kattamaan koko aiheen eri näkökulmista käsin. Ennen konsultaatiota olin tehnyt koosteen, johon olin koonnut minulla olevan tiedon Lehtikasken päiväkodin käytännöistä alle kolmivuotiaan lapsen aloittaessa päivähoiton. Konsultoivat tutustuivat koosteeseen ennalta ja kävimme konsultaatiossa läpi aloitusprosessin eri vaiheita sen perusteella. Tein konsultaation aikana muistiinpanoja, jotka purin jälkepäin kirjalliseen muotoon. Konsultoivat pysyivät hyvin teemoissa ja toivat keskustelussa uusia näkökulmia aiheeseen. Konsultaatio toimi hyvin tiedonkeruuvälineenä siitä, mitä oppaaseen toivottiin työelämän yhteistyökumppanin taholta.

Kananen (2012, 116–117) opastaa, että aineisto kannattaa luokitella taulukkoihin käsittelyn helpottamiseksi. Kokosin konsultaatiosta keräämäni aineiston taulukkoon. Vertasin teemahaastattelun ja Espoon kaupungin prosessikuvauksen keskeistä sisältöä aihetta käsittelevien aiempien hankkeiden tuloksiin sekä kokoamaani teoriapohjaan ja totesin niiden olevan monissa suhteissa yhteneväisiä. Käytin koko opinnäytetyöprosessin ajan rinnan näitä tuloksia ja niistä tekemääni vertailua.

Työskentelyni oppaan kirjoittamisen parissa eteni Jämsän ja Mannisen (2000, 28–92) esittämän viisivaiheisen tuotteistamismallin mukaan. Malliin kuuluvat ongelmien ja kehittämistarpeiden tunnistaminen, ideointivaihe, luonnosteluvaihe, kehittämissuunnitelman laatiminen ja viimeistelyvaihe. Omalla kohdallani työskentely itse oppaan ja opinnäytetyön raporttiosuuden kanssa etenivät rinta rinnan. Luin opinnäytetyön kirjoittamiseen liittyen oppaita ja laadin niiden pohjalta työlleni alustavan rungon sisällysluetteloineen. Luin myös jo valmiita opinnäytetöitä pyrkien

analysoimaan niiden rakennetta ja löytämään vahvuuksia ja mahdollisia heikkouksia niihin liittyen

Käytin opasta tehdessäni Korpelan (2012) esittelemiä pääperiaatteita saadakseni oppaasta toimivan. Korpelan mukaan helppokäyttöisyys ja selkeys ovat hyvän oppaan tunnusmerkkejä. Oppaassa olevat ohjeet kannattaa jäsentää niin, että niiden esittämisjärjestys on sama kuin niitä koskevien toimintojen ajallinen järjestys. Mikäli joihinkin toimintoihin sisältyy ehtoja tai poikkeuksia on niiden olemassaolo syytä esittää yksiselitteisesti. Ohje tulee kirjoittaa niin, että sen ymmärtää sellainenkin henkilö, joka ei ole aiemmin kyseistä toimintoa tehnyt. Väliotsikointia kannattaa käyttää, koska se helpottaa oppaan sisällön hahmotamista. Päädyin näiden ohjeiden perusteella esittämään asiat aloitusprosessin kulkua mukailevassa järjestyksessä ja jakamaan sisällön lukuihin, jotta nopealla silmäilylläkin oppaasta olisi helppo löytää olennaiset tekijät.

Rentolan (2006,92–93; 96–97) mukaan opasta suunniteltaessa tulee miettiä miten paljon kohderyhmä esiteltävästä asiasta jo tietää ja lisäksi kieliasu tulee valita niin, että se soveltuu kohderyhmälle ja säilyy yhtenäisenä läpi tekstin. Oppaan kieliasua pohtiessani vertailin eroja persoonamuotojen välillä. Koska olen työyhteisössä, johon opas tulee, tuttu suurimalle osalle työntekijöitä, tuntui yksikön toisen persoonan ja etenkin imperatiivin käyttö liian tunkeilevalta. Halusin välttää vaikutelmaa, että minä oppaan kirjoittajana sanelen, miten työtovereideni on toimittava. Passiivista käytetään yleisesti erilaisissa varhaiskasvatukselle tehdyissä oppaissa. Itse koen passiivin käytön etäännyttävän lukijan aiheesta ja siirtävän vastuun konkreettisesta tekemisestä pois häneltä. Valitsin siksi oppaan puhuttelumuodoksi yksikön kolmannen persoonan preesensmuodon. Espoon kaupungin prosessikuvauksessa alle kolmivuotiaan lapsen päivähoidon aloituksesta käytetään omahoitaja nimitystä ja siksi koin sen luontevaksi valinnaksi myös oppaaseen.

Koska opasta käyttävät henkilöt olivat varhaiskasvatuksen ammattilaisia, rajasin oppaan sisällöstä pois peruskäsitteiden selittämisen. Päädyin liittämään lapsen kehityspsykologiaan ja päivähoidon laatuun liittyvän teorian osaksi aloitusprosessin kulkua esitteleviä alalukuja. Tällä pyrin juuri helppolukuisuuteen ja

käytettävyyteen. Päätin liittää kuhunkin lukuun kuvan keventääkseni oppaan ulkoasua ja lisätäkseni sen lukemisen houkuttelevuutta. Valitsin kuvat Pixabayn ilmaisten ja vapaasti käytössä olevien kuvien joukosta. Tarkoitus kuitenkin on, että opas olisi sähköisessä muodossaan helposti muokattavissa ja säilyisi näin käyttökelpoisena pitkään. Muokkauksen tulisi onnistua ilman erityisiä ohjelmia tai taitoa niiden käyttöön. Tästä syystä päätin sijoittaa kuvat ja tekstin Word-ohjelmaa käyttäen mahdollisimman yksinkertaisesti. Vältin myös muita asetuksia, jotka hankaloittaisivat myöhempää muokkausta. Nämä seikat määrittivät oppaan ulkoasun yksinkertaiseksi.

Elokuussa 2015 siirryin tuotteen viimeistelyvaiheeseen eli ryhdyin työstämään opasta kohti lopullista muotoaan. Tein valintoja liittyen sekä oppaan ulkonäköön että sen sisältöön. Jämsän ja Mannisen (2000,80) mukaan tuotteen viimeistelyvaiheessa on tärkeää kerätä palautetta tuotteesta sen kohderyhmältä. Pyysin oppaasta kommentteja sekä työtovereiltani, että muulta lähipiiriltäni useampaan otteeseen. Pyysin kommentteja myös tuntemieni pienten lasten vanhemmilta. Muokkasin opasta näiden palautteiden perusteella.

Esittelin opinnäytetyöni käsikirjoituksen seminaarissa syyskuussa 2015 ja lähdin viimeistelemään sekä opasta että opinnäytetyön raporttiosuutta saamani palautteen perusteella. Koko prosessin aikana olen huomannut rakentavan palautteen merkityksen. Hakala (1998, 126–127) korostaa palautteen hyödyntämisen ja itsereflektion merkitystä kirjoitusprosessin kaikissa vaiheissa. Loppuvaiheen viimeistelyssä oli opinnäytetyön ohjaajaltani ja vertaisopponentilta saamani rakentava palaute todella hyödyllistä. Hakala (2004,143–146) korostaa arviointi- ja viimeistelyvaiheen merkitystä opinnäytetyöprosesissa. Oman tekstin arviointi on kuitenkin vaativaa. Ulkopuolisen henkilön näkökulma avaa omatkin silmät näkemään epäjohtonmukaisuudet ja virheet. Oman tekstin ääneen lukeminen viimeistelyvaiheessa auttaa huomaamaan virheitä ja epäjohtonmukaisuuksia

Olin yhteydessä työelämän yhteistyökumppaniini opinnäytetyön julkaisemisen tullessa ajankohtaiseksi ja tiedustelin heidän halukkuuttaan julkistamiseen osallistumiseen. Aikataulullisista syistä työelämän yhteistyökumppanin ei ole mahdollista osallistua julkistamistilaisuuteen, mutta sovin yhteistyökumppanin kans-

sa valmiin oppaan esittelystä ja toimittamisesta työyhteisölle. Toimitin opinnäytetyöni ennen sen esitarkistukseen jättämistä työelämän yhteistyökumppanilleni, jotta heillä olisi vielä tilaisuus huomauttaa työssäni mahdollisesti olevista heitä koskevista virheistä.

Pikkuisen parempi alku-opas tulee valmistuttuaan Lehtikasken päiväkodin käyttöön sekä sähköisessä että kirjallisessa muodossa. Oppaan teoreettista viitekehystä esittelevä osuutta tullaan hyödyntämään Lehtikasken päiväkodin varhaiskasvatuksen kehittämistyössä. Hakiessani tutkimuslupaa Espoon kaupungilta sitouduin toimittamaan valmiin opinnäytetyön myös Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämispäällikölle ja näin tulen myös toimimaan.

5.5 Oppaan sisältö

Pikkuisen parempi alku- opas on tarkoitettu työvälineeksi alle kolmivuotiaan lapsen aloitusprosessia Lehtikasken päiväkodissa toteuttavalle kasvattajalle. Oppaan perusteella kasvattajan on helppo edetä vaihe vaiheelta ja tarkastaa miten Lehtikasken päiväkodissa on tapana toimia kulloisessa tilanteessa. Pikkuisen parempi alku-oppaan sisältö noudattaa Espoon kaupungin prosessikuvauskuksia alle kolmivuotiaan hoidon aloituksesta ja tutustumiskäynnistä lapsen kotiin. Tiedot Lehtikasken päiväkodin tavasta toteuttaa aloitusprosessi sain päiväkodin johtajan ja kasvattajien haastattelun avulla.

Opas koostuu johdantoluvusta ja aloitusprosessia kuvaavasta osuudesta. Se etenee aloitusprosessin kulkua noudattaen. Johdantoluvussa esittelen oppaan tarkoituksen ja kerron lyhyesti ne tekijät jotka vaikuttavat lapsen onnistuneen aloituksen taustalla. Olen otsikoinut oppaan alaluvut aloitusprosessin vaiheiden mukaan. Jokaisen vaiheen kohdalla kerron mitä kasvattajan ja kasvattajatiimin tehtäviin kuuluu, sekä mitkä tekijät vaikuttavat työskentelyn onnistumiseen. Tuon esille myös vaiheeseen mahdollisesti liittyviä ongelmia ja niiden ratkaisumalleja.

5.6 Oppaan ja opinnäytetyöprosessin arviointi

Saatuani oppaan mielestäni kyllin valmiiksi pyysin Lehtikasken päiväkodin työntekijöiden arvioita siitä. Laadin arvioinnin tueksi kyselylomakkeen. (LIITE 2) Sain palautteita sekä suullisesti että kirjallisesti. Palautteita tuli kaikkiaan neljä kappaletta. Vastauksissa oppaan koettiin sisällöltään vastaavan hyvin aloituskäytäntöjä Lehtikaskessa. Oppaan sisältämä informaatio koettiin helposti omaksettavaksi ja oppaan ulkonäkö lukemaan houkuttelevaksi. Tekstin lomassa olevien kuvien koettiin rytmittävän tietoa ja tekevän lukemisen helpommaksi. Oppaan fontti koettiin selkeäksi ja sopivan kokoiseksi. Puhuttelumuodoksi valittu yksikön kolmannen persoonan preesensmuoto koettiin toimivaksi. Oppaassa oli väärinkäsityksestä johtuva asiavirhe, jonka korjasin.

Opinnäytetyön käsikirjoitusta esitellessäni sain arvokasta palautetta minua oponoineelta opiskelutoveriltani. Hän kiinnitti huomiota siihen, että oppaassa jätettiin vähälle huomiolle ne perheet, jotka eivät syystä tai toisesta pysty harjoittelu-aikaa hyödyntämään. Muokkasin opasta tämän palautteen perusteella tältä osin. Pyysin myös muualla kuin varhaiskasvatuksessa esimiestehtävissä toimivan henkilön mielipidettä siitä, miten hän kokee oppaan palvelevan yleisemmin perehdytyksen näkökulmasta työyhteisöä. Sain palautteeksi, että opas on selkeästi etenevä ja johdonmukainen. Oppaan perusteella saa kattavan kuvan aloitusprosessin etenemisestä ja siitä minkälaiset tekijät siinä vaikuttavat.

Koen opinnäytetyöni prosessin edenneen kokonaisuutena katsoen hyvin. Aiheen valitseminen oli minulle helppoa, koska työelämän yhteistyötaho oli jo siinä vaiheessa aktiivisesti mukana. Itse työskentelyn alkuvaihetta leimasi epätie-toisuus siitä, miten rajata työtä, mistä lähteä liikkeelle ja millaiseen lopputulokseen olin pyrkimässä. Tekemäni käsitekartan avulla tavoitteet ja keinot kuitenkin selkiytyivät ja pääsin työskentelyssä hyvään vauhtiin. Vaihe, jolloin kokosin teoriaa työtäni varten, tuntui mielekkäältä ja koin oivalluksen sekä työn iloa. Olin lukenut osan lähdekirjoista jo useita kertoja aiemmin ja koin siitä olleen hyötyä tässä vaiheessa. Muistin kirjojen sisältöä joten pystyin lukiessani havaitsemaan sen, mitä jossain toisaalla oli kerrottu samasta asiasta. Tämä helpotti tiedon vertailua ja kirjoitustyötä. Myös aiemmin kokoamani käsitekartta teorioista hel-

potti tiedon työstämistä. Teorioiden ymmärtämisessä oli hyötyä siitä, että olen työskennellyt pitkään varhaiskasvatuksessa. Pystyin peilaamaan teoriasta esiin nousevia asioita suhteessa siihen, mitä olin käytännössä kokenut.

Olisin mielelläni edennyt opinnäytetyöprosessissa vielä nopeammin, mutta esimerkiksi konsultaatioajan sopiminen työelämän yhteistyökumppanin kanssa oli haasteellista. Vaikka olin konsultoimassa vain kahta työntekijää, oli aikataulujen yhteensovittaminen työlästä. Itse konsultaatio onnistui mielestäni hyvin ja sain keräämästäni materiaalista vankan pohjan sille mitä oppaassa tulisi olla. Palautteen saaminen oppaasta työelämän yhteistyökumppanilta oli hankalaa. Vaikka olen itsekkin tehnyt pitkän työuran varhaiskasvatuksessa, unohdin tässä kohtaa miten vaikeaa kehittämistyöhön on löytää aikaa. Nyt jälkeenpäin arvioituna minun olisi kannattanut rajata ryhmää, jolta palautetta pyysin. Näin toimien palautteen saaminen olisi joustavoitunut ja nopeutunut.

6 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Jo opinnäytetyön aihetta valitessa tulisi eettiset näkökohdat ottaa huomioon. Eettisin perustein valittu opinnäytetyö pyrkii lisäämään hyvinvointia jossakin muodossa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 26.) Oman opinnäytetyöni eettisenä perusteluna on se, että olen pyrkinyt lisäämään kasvattajien tietoisuutta alle kolmivuotiaan lapsen tavasta kokea maailma ja sitä kautta edistämään lasten hyvinvointia. Lapsi on riippuvainen aikuisista ja heidän antamastaan hoivan laadusta niin kotona kuin päivähoitossa. Meidän aikuisten arki on kanssamme aikaa viettävien lasten lapsuutta. Lapsuudella on arvo sinällään elämänvaiheena ja lisäksi lapsuuden kokemusten varaan rakentuu myös myöhempi psyykinen hyvinvointi. Lapsen oikeuksien huomioiminen varhaiskasvatuksessa pohjautuu tietoon siitä, miten edistää lapsen hyvää sekä tässä hetkessä että tulevaisuudessa. Ei ole siis yhdentekevää millaisia kasvatuskäytäntöjä päiväkohteissa on ja miten lapsen tarpeet eri tilanteissa otetaan huomioon. Lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, jonka osa laadukas päivähoito on. Tulevana sosionomina, jolla on kelpoisuus myös lastentarhanopettajan tehtäviin, tiedostan oman vastuuni varhaiskasvatuksen kehittämisessä.

Tutkimus- ja kehittämishankkeiden eettisyydelle on tärkeää, että mukanaolevat tahot ovat tietoisia hankkeen tavoitteista ja keinoista joilla tutkimusta tehdään. Tutkimus- ja kehittämisprosessin kriittisyys, huolellisuus ja tarkkuus, sekä sovitusta aikatauluista kiinnittäminen ja työelämän yhteistyökumppanin toiveiden huomioiminen ovat eettisesti tapahtuvan työskentelyn perusteita. (Diakoniammattikorkeakoulu 2010, 12–13.) Kehittämishankkeessa mukana olevia henkilöitä ja tahoja on kohdeltava kunnioittavasti ja humanisti. Heitä on tiedotettava hankkeen etenemisestä ja siihen osallistumiseen sisältyvistä riskeistä. Toisten tekstien lainaamisessa ja niihin viittaamisessa on pidettävä huolta, että lähteen alkuperäinen kirjoittaja käy esille. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 26–28.) Hain Espoon kaupungilta tutkimusluvan opinnäytetyötäni varten ja olen koko työskentelyprosessin ajan tiedottanut työelämän yhteistyökumppaniani sen etenemisestä. Olen noudattanut haastatteluaineiston keruussa, dokumentoinnissa ja käsittelyssä huolellisuutta ja tarkkuutta. Olen pitänyt huolta sovittujen aikatau-

lujen noudattamisesta. Valitsin konsultoitavat henkilöt oppaan taustakartoitusta varten sillä perusteella, että he olivat toimineet pitkään juuri alle kolmivuotiaitten lasten kanssa ja omasivat näin ollen paljon käytännönläheistä tietoa. Otin huomioon työyhteisön toiveet ja reunaehdot aikatauluista ja muista opinnäytetyöni käytännönjärjestelyistä sovittaessa. Lähdeaineistoa valitessani käytin kriteereinä lähteiden tunnettavuutta, ajantasaisuutta ja luetettavuutta. Olen huomionut työelämän tarpeet pyrkimällä tekemään heidän toiveidensa mukaisesti mahdollisimman helppokäyttöisen ja käytännönläheisen oppaan.

Oppaan kieliasua ja kuvitusta suunnitellessani ja valitessani olen pyrkinyt kohtelemaan tasapuolisesti eri sukupuolia, etnisiä ryhmiä ja perhetyyppejä. Vältin käyttämästä ilmaisuja, jotka voisivat loukata tai asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan. Pyrin täten edistämään erilaisuutta sallivaa ilmapiiriä ja välttämään stereotyyppistä ajattelua. Pyrin nostamaan oppaassa keskiöön lapsen perheineen sekä korostamaan varhaiskasvattajan ja vanhempien vastuuta aloitusprosessissa. Olen työlläni pyrkinyt lisäämään vanhempien ja henkilökunnan välistä kasvatuskumppanuutta sekä vanhempien asemaa lastensa ensisijaisina kasvattajina. Näin toimien olen pyrkinyt noudattamaan lastentarhanopettajien ammattieettisiä periaatteita, joita ovat muun muassa lapsen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen, perheiden tukeminen kasvatustehtävässä, omasta ammatillisesta kasvusta huolehtiminen sekä työyhteisön pedagogisesta ammattitaidosta huolehtiminen (Lastentarhanopettajaliitto i.a.).

Pertti Kansasen (1996, 13–18.) mukaan arvot vaikuttavat kaikkiin päätöksiin mitä kasvattaja tekee. Käsitys arvoista vaihtelee paljon ja samankaltaista toimintaa voidaan perustella erilaisin arvoin. Mikäli arvot ilmaistaan tavoitteina on niiden yhteys kasvatukseen helpommin havaittavissa. Kasvatuksessa on tavoitteisiin sisältyvien arvojen lisäksi tärkeää miettiä myös kasvatusten eettisyyttä. Yhteistyökumppanini eli Lehtikasken päiväkodin (2014) arvoja ovat asukas- ja asiakaslähtöisyys, suvaitsevaisuus ja tasa-arvo, luovuus ja innovatiivisuus, kumppanuus ja yhteisöllisyys, tuloksellisuus ja vaikuttavuus sekä kestävä kehitys. Toiminnan perustana ovat lasten ja perheiden tarpeet. Nämä ovat olleet myös Pikkuisen parempi alku-oppaan arvoperusteina.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni teoriaosuutta kootessani ymmärrykseni alle kolmivuotiaan lapsen kehityksestä ja sitä tukevasta laadukkaasta varhaiskasvatuksesta vahvistui. Koska tein koko prosessin ajan samanaikaisesti töitä juuri alle kolmivuotiaiden parissa, pystyin vertaamaan teoriaa käytäntöön. Käytännön työelämän kokemuksesta nousi myös ongelmia, joihin ei ole olemassa helppoja ratkaisuja ja jotka voivat olla laadukkaasti toimivan varhaiskasvatuksen esteenä. Päiväkotiryhmät ovat suuria ja monet lapsista tarvitsevat paljon aikuisen tukea. Ryhmän kasvattajien osaaminen ja motivaatio tehdä työtä vaihtelee. Kasvattajat ovat myös, ihan kuin muutkin ihmiset, välillä lomalla tai sairaana. Tavallinen arki päiväkodissa voi näistä syistä ollakin lähinnä selviytymistä päivästä toiseen. Vaatimus laadun arvioinnista ja siitä nousevien kehittämistarpeisiin tarttumisesta voi tuntua näissä olosuhteissa kohtuuttomalta. Opasta tehdessäni huomasin konkreettisesti sen, miten vaikeaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden oli löytää aikaa työn kehittämiseen liittyville asioille ja miten tärkeää tälle työlle on kuitenkin varata aikaa. Opin tässä prosessissa myös oman työn suunnittelun ja johtamisen taitoja.

Suunnitteluun ja arviointiin käytetty aika on pois lasten kanssa vietetystä ajasta, joten sen tarpeellisuuteen on toki syytäkin suhtautua kriittisesti. Lasten havainnointi, havaintojen dokumentointi sekä tältä pohjalta tehty suunnittelu ja arviointi ovat kuitenkin ne keinot, joilla varhaiskasvatusta voidaan kehittää ja sen laatu taata. Jos toimintaa ei suunnitella on vaarana, että sille ei myöskään aseteta tavoitteita eikä sen toimivuutta ole näin mahdollista arvioida. Suunnittelun keskiössä ovat aiempina vuosina olleet erilaiset tuokiot ja tapahtumat. Lapsen hoitopäivästä kuitenkin suunnitellun toiminnan parissa kuluu vajaa kymmenen prosenttia. Siksi suunnittelu tulisi kohdentaa päivän kokonaisuuteen ja siihen liittyvään vuorovaikutukseen lasten ja kasvattajien välillä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 11.)

Varhaiskasvatuksen toimivaan arkeen tarvitaan suunnittelun lisäksi yhteisiä sopimuksia. Päiväkodissa kasvattajat eivät työskentele yksin, joten ei ole mahdol-

lista, että jokainen toimisi aina oman mielensä mukaisesti. Sopimuksia kannattaa kirjata ylös, koska näin varmistetaan, että tieto sovituista asioista on varmasti kaikilla. Yhteiset sopimukset selkeyttävät sekä kasvattajien omaa työtä, että lasten ja vanhempien arkea päivähoidon asiakkaina. Siksi juuri laatimani Pikkuisen parempi alku-oppaan kaltaiset ohjeistukset ovat tärkeitä. Lasten havainnointi, sen perusteella tapahtuva suunnittelu ja tämän kehittämistyön sekä sen dokumentoinnin hallinta on tärkeä osa sosionomin osaamista ja yksi opin- näytetyöni oppimistavoitteista. Opinnäytetyötä tehdessäni pääsin harjoittelemaan kehittämistyön prosessia, kirjaamista ja arviointia.

Päivähoidon aloituksessa kasvattajien hyvin suunnittelema prosessi vaatii tuekseen vanhempien osallisuutta. Joskus harjoittelu ei ole käytännössä mahdollista, koska vanhemmat joutuvat aloittamaan työnsä heti elokuun alussa ja päiväkotia avautuu kesätauon jälkeen juuri samaan aikaan. Joskus taas vanhemmat eivät pidä harjoittelua tarpeellisena ja eivät siksi hyödynnä mahdollisuutta siihen. Lapsi kuitenkin aloittaa päivähoiton, oli harjoittelujaksoa tai ei, ja kasvattajien tehtävänä on turvata hänelle mahdollisimman hyvä alku. Näissä tilanteissa on tärkeää ymmärtää, että vastuu lapsen hyvinvoinnista päivähoitossa on kasvattajilla. Kasvattajan tulee ymmärtää ja hyväksyä perheiden erilaisista elämäntilanteista johtuvat ratkaisut. Näiden asioiden sisäistämisessä opinnäytetyöprosessini on tukenut minua.

Mietin opinnäytetyöprosessini aikana paljon sitä, mikä on laatua varhaiskasvatuksessa, mistä laatu koostuu, miten sen tunnistaa ja miten sitä kohti voi pyrkiä. Näiden asioiden arvioiminen on olennainen osa tulevaa työtäni lastentarhanopettajana, joten tämä pohdinta on ollut osa ammatillista kasvuani. Marjatta Kallialan (2012, 191–195) mukaan varhaiskasvatuksen laatu koostuu siitä voiko lapsi emotionaalisesti hyvin ja onko hän sitoutunut toimintaan. Emotionaalisesti hyvinvoiva lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja luottaa siihen, että hän saa tarvittaessa apua aikuisilta. Hänellä on kontakteja ryhmän toisiin lapsiin ja hänellä ei ole tarvetta provosoida muita käyttäytymällä huonosti. Hänellä on voimavaroja sitoutua mielekkääseen tekemiseen. Laadukkaan varhaiskasvatuksen mahdollistaja on sensitiivinen kasvattaja, joka tarjoaa lapsille mielekäästä ja juuri heidän tarpeisiinsa sopivaa tekemistä. Laatuun vaikuttavat toki ulkoisetkin tekijät,

kuten lapsiryhmän koko ja rakenne, tilojen toimivuus ja lasten hoitopäivien pituus, mutta tärkein yksittäinen tekijä on kuitenkin sensitiivinen kasvattaja. Kyse ei ole resursseista vaan asenteesta omaan työhön. Päivähoidon aloituksessaan ei ole olennaista miten monta kertaa lapsi ulkoilee ja ruokailee päiväkodissa harjoitteluprosessin aikana, vaan olennaista on se miten kasvattaja onnistuu luomaan suhteen lapseen ja vanhempiin. Yhdyn Marjatta Kallialaan (2008,253–254), joka peräänkuuluttaa ohjeiden mukaan toimimisen tärkeyttä varhaiskasvatuksessa. Parhaimmillaan kasvattajalla on kykyä havainnoida lapsen tarpeita ja sitten toimia lasta tukien, mutta ohjeilla varmistetaan laatu kaikissa tilanteissa.

Tätä opinnäytetyötä tehdessäni jouduin kysymään itseltäni kuinka alle kolmivuotias ylipäänsä selviää päivähoitossa. Pienen lapsen psyyke tarvitsee stressitilanteissa turvallisen ja lapselle merkityksellisen aikuisen kannattelua. Vieraseen ympäristöön sopeutuminen ilman vanhempia on siksi lapselle suuri stressi. Lapset reagoivat myös herkästi toisen lapsen hätään hätäntymällä itsekkin. Onneksi kuitenkin lapsi kykenee solmimaan merkityksellisiä suhteita muihinkin aikuisiin vanhempiensa lisäksi ja vertaisryhmästä on lapselle myös iloa. Kaikki aikuisen ja lapsen kohtaamiset päivähoidon arjessa ovat tärkeitä ja vahvistavat lapsen tunnetta siitä, että hän on rakastettu ja arvokas.

Lainaan lopuksi lastenpsykiatri Jukka Mäkelää siinä minkä viestin aikuinen välittää lapselle aktiivisella vuorovaikutuksella:

Yhteyden rakentaminen:

Löydän sinut ja haen sinut yksinäisyydestäsi

Et jää yksin tässä maailmassa

Sinä olet aivan erityinen

Jäsentäminen:

Minä pidän huolta siitä, että maailma on turvallinen ja riittävän ennustettava

Sinun ei tarvitse hallita kaikkea

Onnistumisen varmistaminen:

Sinä olet pystyvä ja voit vaikuttaa maailmaan

Huolenpito:

Minulle on tärkeää, että sinusta tuntuu hyvältä

Leikki:

Ilo ja riemu ovat mahdollisia yhdessä

Sinun kanssasi on ihanaa pitää hauskaa.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C, Katsauksia ja aineistoja Verkkajulkaisuna: <http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkiva%20ammattikäytäntöä.pdf>.
- Espoon kaupunki 2013a. Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2013. verkkosijainti <http://www.espoo.fi/download/noname/%7BAFB7AE5E-7D21-4CF3-8F32-977B2885A83B%7D/42804>
- Espoon kaupunki 2013b. Espoon kaupungin prosessikuvaus: Tutustumiskäynti lapsen kotiin 2013.
- Espoon kaupunki 2013c. Espoon kaupungin prosessikuvaus: Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aloitussuunnitelma 2013.
- Espoon kaupunki i.a. Omahoitajuus Espoon päivähoidossa. Viitattu 22.2.2015. <http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2012232807-6-1>. PDF
- Hakala, Juha T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus
- Hakala, Juha T. 2000. Opinnäyte luovasti kehittämis- ja tutkimustyön opas. Tampere: Gaudeamus
- Hirsijärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jämsä, Kaisa & Manninen, Elsa 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta- Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus.
- Kalland, Mirjami 2014. Mitä tarkoittavat mentalisaatio ja reflektiivinen kyky. Viitattu 7.11.2015 <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/8bd77979feb0fecdc78517d48919394d/1446905>

804/application/pdf/22530340/VV-
seminaa-
ri_Mirjam%20Kalland_Mentalisaatio%20ja%20reflektiivinen%20kyk
y.pdf

Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa. Hel-
sinki: Gaudeamus Helsinki Univerity Press.

Kalliala Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten koke-
mukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki Univerity
Press.

Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyvä-
skylän ammattikorkeakoulu.

Kanninen, Katri. & Sigfrids, Arja. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen
silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen 2008. Temperamentti-ihmisen yksilöllisyys. Helsinki:
WSOY.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki:
WSOY.

Korpela Jukka 2012. Datateknikka ja viestintä. Viitattu 19.9.2015. .
<https://www.cs.tut.fi/~jkorpela/kirj/7.7.html>

König, Karl. 2007. Lapsen kolme ensimmäistä vuotta. Suomen Hoitopedagogi-
nen yhdistys ry.

Lappeenrannan kaupunki 2008. Pienille parasta – projekti. 2006–2007. Loppu-
raportti. Lappeenrannan kaupunki: Kasvatus- ja opetustoimi.

Lastentarhanopettajaliitto i.a. Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Viitattu
6.10.2015
[www.lastentarha.fi/.../Satellite?...filename%3DLastentarhanopettaja
n%2B...](http://www.lastentarha.fi/.../Satellite?...filename%3DLastentarhanopettaja
n%2B...)

Latvala, Miia 2015. Lehtikasken päiväkodin johtajan Miia Latvalan sähköposti-
haastattelu 25.2.2015.

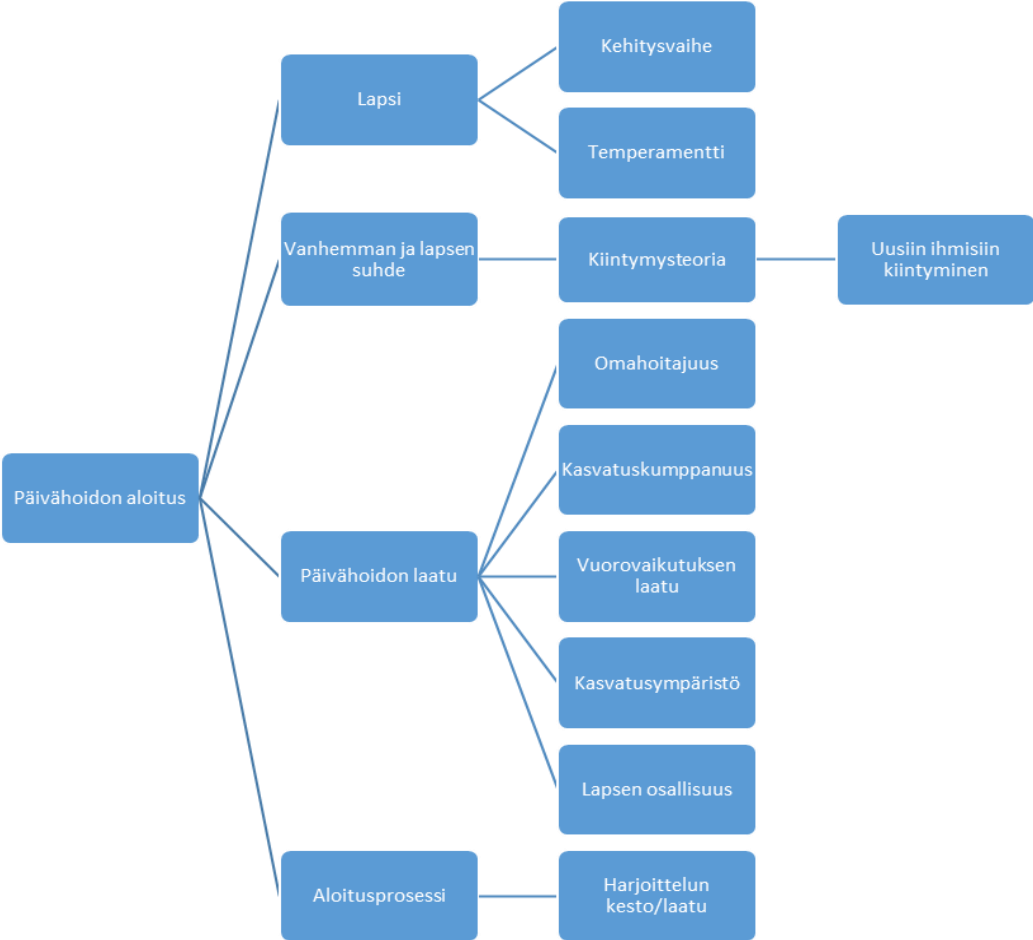
Lehtikasken päiväkotit 2014. Lehtikasken päiväkodin varhaiskasvatussuunni-
telma.

Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään-
näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.

Partanen, Jenni 2010. Pienille parasta projektin maastoutumisen onnistuminen päiväkodin arkeen. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Pyökkönen, Nina 2014. Kuinka työntekijä voi tukea lapsen mentalisaatiokykyä. Viitattu 7.11.2015 http://ml.fi-bin.directo.fi/@Bin/46e9509130b410888a561c835717263a/1446903973/application/pdf/22530343/VV-seminaa-ri_Nina%20Pyykk%C3%B6nen_Kuinka%20ty%C3%B6ntekij%C3%A4%20voi%20tukea%20lapsen%20mentalisaatiokyky%C3%A4.pdf

LIITE 1: Käsitekartta

LIITE 2: Apukysymykset työn kommentointiin

1 YLEISVAIKUTELMA OPPAAN ULKONÄÖSTÄ:

Onko teksti helposti luettavaa? Onko fontti selkeä? Riittävän iso? Pitäisikö rivivälejä olla enemmän?

Ovatko kuvat mielestäsi tarpeen, tukevatko ne tekstin sisältöä ja onko niiden sijoittelu suhteessa tekstiin onnistunut?

Muita oppaan ulkonäköön liittyviä huomioita.

2 KIELI JA TYYLI:

Onko käytetty kieli mielestäsi luontevaa? Esimerkkinä opas on kirjoitettu muodossa **omahoitaja sopii tutustumisajoista vanhempien kanssa/omahoitaja kirjoittaa tarvittaessa asioita muistiin.**

Olisiko muoto **sovi tutustumisajoista vanhempien kanssa/kirjoita tarvittaessa asioita muistiin** mielestäsi parempi? Onko sinulla mielessä joku muu muoto joka sopisi paremmin?

Kaipaatko sisällysluetteloa? Lähdeluetteloa?

Onko alun johdanto eli luku nimeltä Lukijalle mielestäsi tarpeen?

Löydätkö kielioppivirheitä, epäjohdonmukaisuutta kielen suhteen?

Onko asiat kerrottu niin, että ne on helppo ymmärtää? Ovatko lauseet liian pitkiä? Jääkö tarkoitusten suhteen tulkinnanvaraa? Onko käytetty sanoja, joita pitäisi mielestäsi selittää?

HUOM! Opasosuus työstäni on tarkoitettu päivähoidon henkilöstölle eli teille. Joten miettikää tätä ymmärrettävyyttä ennen kaikkea omalla kohdallanne. Henkilön, joka ei työskentele Lehtikaskessa/Espoon kaupungin varhaiskasvatuksessa ei tarvitse ymmärtää kaikkea oppaassa kerrottua tietoa.

Muita kieleen ja tyyliin liittyviä huomioita ja parannusehdotuksia.

3 OPPAAN ASIASISÄLTÖ

Huomioita aloitusprosessin kulkuun liittyen.

Virheitä ja epäjohdonmukaisuuksia, joita huomasiit.

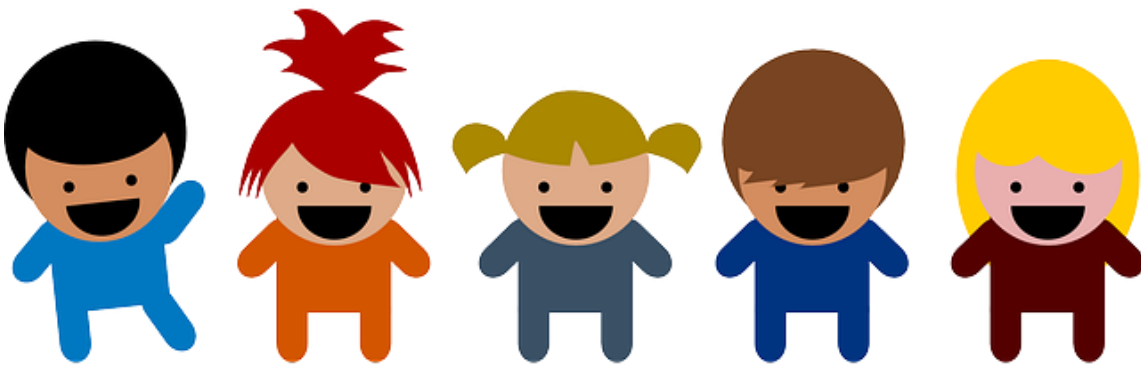
Mitä olen unohtanut mainita?

Asioita, joista olet eri mieltä.

Yleistä palautetta oppaaseen liittyen. Luuletko, että oppaasta on hyötyä? Kenelle ja missä tilanteissa?

Miksi et näe siitä olevan hyötyä? Mitä tulisi tehdä toisin, jotta se hyödyttäisi paremmin? Missä oppaan tulisi mielestäsi olla saatavilla? (Esimerkkinä Share point, ryhmän perehdytyskansio.)

PIKKUISEN PAREMPI ALKU

OPAS LEHTIKASKEN PÄIVÄKODILLE
ALLE KOLMIVUOTIAITTEN LASTEN
PÄIVÄHOIDON ALOITUKSEEN

1 Sisällys

1	LUKIJALLE.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
2	PÄIVÄHOIDON ALOITUS VAIHEITTAIN	50
	2.1 Postia vanhemmille	50
	2.3 Aloituskeskustelu.....	52
	2.4 Tutustumiskäynti lapsen kotiin	53
	2.5 Tutustumisjakso alkaa.....	53
	2.6 Aloituksesta sopiminen ja hoidon aloitus.....	55
	2.7 Sopeutumisprosessin seuranta	56
1.8	L
	ÄHTEET	57

1 LUKIJALLE

Olen koonnut tähän oppaaseen tietoa Lehtikasken päiväkodin aloituskäytännöistä alle kolmivuotiaille lapsille. Se miten lapsen aloitus päivähoidossa sujuu ja miten perhe kokee tulevansa otetuksi vastaan vaikuttaa jatkossakin lapsen turvallisuuden tunteeseen ja siihen miten perhe sitoutuu kasvatuskumppanuuteen. Päivähoidon aloitukseen liittyvän harjoitteluajan kesto ja kulku riippuu jokaisen lapsen ja perheen yksilöllisestä tilanteesta, mutta sen onnistumiseen vaikuttaa ennen kaikkea kasvattajien tietoisuus hyvän aloituksen elementeistä ja toimiminen niiden mukaisesti.

On tärkeää, että koko tiimi sitoutuu aloituskäytäntöihin ja porrastaa mahdollisuuksien mukaan lasten ensimmäisten tutustumiskäyntien ajankohtia niin, että kaikille tutustujille riittää aikaa. Omahoitajan tiivis ja myötäelävä mukanaolo perheen tutustuessa ja myöhemmin lapsen aloittaessa päivähoidon on tärkeää. Omahoitaja tarvitsee tähän työhönsä aikaa ja muun tiimin ja koko työyhteisön tukea.

Pikkuisen parempi alku- opas on osa opinnäytetyötäni, jonka olen tehnyt sosionomiopintojani varten Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Olen koonnut oppaan yhteistyössä espoolaisen Lehtikasken päiväkodin kanssa ja se pohjautuu Espoon kaupungin ohjeisiin päivähoidon aloituksesta alle kolmevuotiaalla lapsella ja tässä yhteydessä tehtävästä kotikäynnistä.

Kiitos kaikille Lehtikasken työntekijöille ja erityisesti Annelle, Jaanalle ja Miialle avustanne!

Espoossa 9.6.2015

Päivi Haverinen

2.1 Postia vanhemmille

Perheen ottaessa tarjotun hoitopaikan vastaan tiimistä valitaan lapselle omahoitaja. Omahoitajaa valittaessa mietitään jo tulevan harjoittelun sujumista laatimalla listaa siitä, milloin uudet perheet ovat ilmoittaneet hoidontarpeensa alkavan, minkä ikäisiä lapsia ryhmään on tulossa, siirtyykö lapsi toisesta päivähoitopaikasta vai tuleeko hän suoraan kotoa ja onko perhe entuudestaan tuttu vanhempien sisarus-ten kautta. Nimettäessä omahoitajat näiden tekijöiden pohjalta kullekin tiimin jäsenelle tuleva työmäärä jakaantuu ajallisesti ja määrällisesti mahdollisimman taiseisesti. Jos tiimin tuleva kokoonpano ei ole vielä selvillä, kun omahoitajasta pitäisi päättää, valitaan sen hetkisestä tiimistä perheelle yhteyshenkilö, joka hoitaa yhteydenpidon perheeseen ennen omahoitajan valintaa.

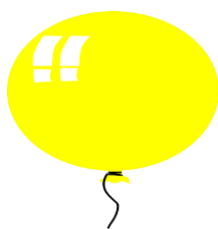
Omahoitaja lähettää perheelle ” Tervetuloa päivähoitoon”-lomakkeen. Samalla vanhemmille postitetaan myös uskontokasvatukseen ja valokuvaukseen liittyvät luvat sekä tulokset ja yhteystietolomake. Tarvittaessa lomakkeiden kieliversiot löytyvät Espoon kaupungin intrasivuilta. ”Tervetuloa päivähoitoon”- lomakkeessa pyydetään vanhempia ottamaan yhteyttä päiväkotiin ja tulemaan käymään päiväkodissa ensimmäisen kerran ilman lasta. Tämä kohta kannattaa alleviivata, jotta vanhemmat varmasti huomioivat sen.

Elokuussa aloittaville perheille järjestetään Lehtikasken päiväkodissa vanhempainilta. Tämä tilaisuus on yleensä kesäkuussa ja kutsu siihen postitetaan yleensä samalla kuin muutkin paperit tai esitetään myöhemmin perheen otettua yhteyttä. Lehtikasken päiväkodissa on käytössä uusille perheille tarkoitettu opas käytännön asioista sekä lapsen ja vanhemman tunteista päivähoiton aloitukseen liittyen. Se postitetaan vanhemmille aloituspaketin mukana tai jaetaan heille vanhempainillassa.

2.2 Vanhemmat ottavat yhteyttä

Vanhempien ottaessa yhteyttä päiväkotiin omahoitaja sopii heidän kanssaan tapaamisen päiväkodille. Omahoitaja kertoo vanhemmille, että heidän olisi toivottavaa tulla ensimmäiseen keskusteluun ilman lasta ja että ”Tervetuloa päivähöi-
toon”- lomaketta ja muita papereita on tarkoitus käydä läpi aloituskeskustelun aikana, joten vanhempien kannattaa tuoda ne täytettynä mukanaan. Mikäli vanhemmat eivät itse ota yhteyttä päiväkotiin, soittaa omahoitaja vanhemmille hyväis-
sä ajoin ennen kuin vanhempien ilmoittama hoidontarve alkaa. Joskus harjoittelu-
jaksoa ei voida järjestää esimerkiksi vanhempien työtilanteessa tapahtuneen no-
pean muutoksen vuoksi. Tällöin on tärkeää, että omahoitaja korostaa vanhemmille sitä, että vaikka harjoittelu auttaa lasta sopeutumaan voidaan yhteistyöllä lapsen hyvinvointi turvata tässäkin tilanteessa. Omahoitajan rooli lapsen turvana uudessa tilanteessa on tässä tilanteessa erityisen tärkeä.

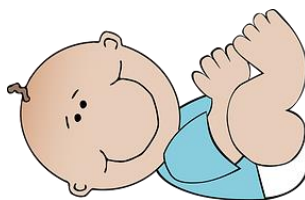
2.3 Aloituskeskustelu

Omahoitaja varaa tapaamiseen aikaa noin puoli tuntia ja varmistaa tiimin kanssa, että voi tuolloin keskittyä siihen. Omahoitaja varaa valmiiksi palvelusopimuksen ja tekee tiimin kanssa alustavaa suunnittelua miten lapsen aloituksen aikataulu järjestetään. Tapaamisessa vanhemmat kertovat lapsestaan ja kasvattaja kertoo päiväkodin käytännöistä ja esittelee päiväkotia vanhemmille. On tärkeää, että vanhemmille syntyy vaikutelma hyvin toimivasta ja luotettavasta päivähoidosta. Omahoitaja kysyy lapsen tottumuksista ja kirjaa niitä tarvittaessa ylös. Tässä keskustelussa ”Tervetuloa päivähoitoon”- lomake on hyvä pohja. Omahoitaja käy vanhempien kanssa läpi päiväkotiryhmän aikataulua ja ohjaa vanhempia tarvittaessa totuttelemaan samankaltaiseen rytmiin myös kotona, mikäli se on lapsen yksilöllisen kehitysvaiheen huomioon ottaen mahdollista. Omahoitaja varmistaa lapsen hoitoon liittyen erityisruokavaliot ja toimittaa myöhemmin niihin liittyvät lomakkeet keittiöön. Palvelusopimus ja muut hoidon aloitukseen liittyvät paperit täytetään ja käydään läpi yleensä tässä tapaamisessa. Mikäli vanhemmat haluavat siirtää hoidon alkamisaikaa aiemmin ilmoittamastaan, varmistaa omahoitaja asian sopivuuden johtajalta. Omahoitaja varmistaa myös, että vanhemmat ymmärtävät täyttämiensä papereiden sisällön ja hoitomaksun määräytymisen perusteet. Omahoitaja ja vanhemmat tekevät yhdessä alustavan suunnitelman harjoittelujakson kulusta. On tärkeää varmistaa, että vanhemmat ymmärtävät päivähoidon aloitukseen vaikutuksen lapseen ja varaavat riittävästi aikaa harjoitteluun.

2.4 Tutustumiskäynti lapsen kotiin

Aloitusk keskustelussa omahoitaja sopii vanhempien kanssa mahdollisuudesta aloittaa tutustuminen lapsen kanssa käynnillä lapsen kotiin. On tärkeää perustella vanhemmille kotona tapahtuvan tutustumiskäynnin hyödyllisyyttä lapsen kannalta sillä, että tutustuminen on hyvä aloittaa lapselle tutussa ympäristössä eli lapsen kotona. Samalla omahoitaja näkee, miten lapsi toimii kotona tutussa ympäristössä tuttujen ihmisten parissa. Omahoitaja sopii tutustumiskäynnin ajankohdan vanhempien toiveiden mukaisesti harjoittelujakson alkuun. Käyntiin varataan aikaa puolesta tunnista tuntiin. Käynnillä omahoitaja viettää aikaa lapsen kanssa touhuten ja ohjailee keskustelua tarvittaessa niin, että lapsen asiat pysyvät sen keskiössä. Käynnin lopuksi omahoitaja kertoo lyhyesti harjoittelujakson kulun ja toteaa lapselle tapaavansa tämän taas pian päiväkodissa. Mikäli vanhemmat eivät halua omahoitajan tulevan kotikäynnille sovitaan ensimmäinen tapaaminen lapsen kanssa päiväkotiin niin, että omahoitajan on mahdollista keskittyä lapseen muiden lasten ollessa esimerkiksi ulkoilemassa.

2.5 Tutustumisjakso alkaa

Omahoitaja sopii perheen kanssa lapsen ensimmäisen tutustumiskerran päiväkodille mahdollisuuksien mukaan seuraavaksi päiväksi kotikäynnistä. Harjoittelujakson aluksi sovitaan yleensä, että lapsi tulee ulkoilemaan päiväkodin pihalle muun ryhmän kanssa 1-3 päivänä. Seuraavassa vaiheessa lapsi osallistuu ryhmän toimintaan myös sisällä 2-3 päivän ajan. Hyvä pituus yhdelle harjoittelukerralle on 1-3 tuntia. Lapsi voi osallistua ruokailuihin muun ryhmän mukana kaksi kertaa. Lapsen kanssa harjoittelevalle vanhemmalle on ollut tapana tarjota yksi ateria. Vanhempi voi välillä poistua hetkiseksi paikalta esimerkiksi toiseen huoneeseen, mut-

ta lapsi ei voi jäädä yksin päiväkotiin ennen kuin hoitosuhde on virallisesti alkanut. Hoitosuhde alkaa päivästä, joka merkitään palvelusopimukseen. Vaikka hoitosuhde olisikin jo voimassa harjoittelujakson aikana omahoitaja muistuttaa vanhempia harjoittelujakson merkityksestä, ja neuvoo vanhempia olemaan lapsen mukana tämän yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kunkin perheen kohdalla harjoittelujakson pituus ja eteneminen sovitaan yksilöllisesti. Tässä on syytä huomioida vanhempien välittämä tieto lapsen temperamentista ja siitä kuinka lapsi on aiemmin reagoanut eroon vanhemmistaan. Käytännön sanelemat puitteet, kuten hoidontarpeen alkaminen ja ryhmän muiden uusien lasten harjoitteluajat sekä omahoitajan työvuorot vaikuttavat siihen, milloin tutustumiskerrat tapahtuvat. Harjoittelun kuluessa kannattaa alustavaa suunnitelmaa muuttaa, mikäli se on tarpeen.

Harjoittelujakson aikana omahoitaja on perheen käytettävissä ja järjestää aikaa lapsen kanssa olemiseen. Tämän varmistamiseksi on tärkeää, että tiimissä ja myös tiimien kesken sovitaan harjoittelujen porrastuksista ja siitä, että ulkoiluissa ja muissa tilanteissa on riittävästi aikuisia. Omahoitajan tutustuessa lapseen harjoittelujakson edetessä voi vanhempi jättäytyä pikkuhiljaa enemmän taka-alalle. Omahoitaja rohkaisee vanhempia esittämään kysymyksiä hoidon aloitukseen liittyen ja kertoo millaisia tunteita päivähoiton aloittamiseen yleensä liittyy lapsella ja vanhemmilla. Mikäli omahoitaja ei pysty olemaan paikalla lapsen harjoittelussa esimerkiksi sairastumisen vuoksi, sovitaan tiimissä kuka ottaa vastuu lapsen harjoittelusta ja kerrotaan tämä myös vanhemmille. Jos lapsi tai vanhempi sairastuu, eikä harjoittelujakso toteudu suunnitellusti omahoitaja suosittelee vanhemmille hoidon aloituksen siirtämistä mahdollisuuksien mukaan.

2.6 Aloituksesta sopiminen ja hoidon aloitus

Omahoitaja sopii harjoittelujakson aikana yhdessä vanhempien kanssa siitä, miten vanhemmat jättävät lapsen ensimmäisillä kerroilla päiväkotiin sekä hoitoaikojen pituudesta. Omahoitaja suosittelee vanhemmille ensimmäisiksi päiviksi lyhempää hoitoaikaa, mutta säännöllistä läsnäoloa. Lapsi voi ottaa mukaansa turvaa tuomaan vanhempien kuvan tai jonkun muun hänelle tärkeän esineen, kuten esimerkiksi lelun tai huivin, jossa on vanhemman tuoksu. Mikäli lapsi käyttää tuttia tai tuttipulloa varmistetaan, että vanhemmat muistavat tuoda ne päiväkotiin. Ensimmäisinä aamuina lapsi jää sovitusti hyvästelyjen jälkeen joko hoitajan syliin, aamupalapöytään tai vilkuttamaan ikkunaan. Omahoitaja neuvoo vanhempia jo etukäteen, ettei hyvästejä kannata turhaan pitkittää, vaikka lapsi itkisikin ensimmäisinä aamuina. Vanhempia rohkaistaan halutessaan soittamaan päiväkotiin hoitopäivän aikana ja kyselemään lapsen kuulumisia.

Omahoitaja on mahdollisuuksien mukaan ottamassa lasta vastaan ensimmäisillä kerroilla ja hän myös huolehtii lapsesta pääsääntöisesti ensimmäisten hoitopäivien aikana. Omahoitaja sanoittaa lapsen osoittamia tunteita ja tarjoaa lapsen tarpeista lähtien turvaa ja huolenpitoa. Ikävöinnin hetkillä jotkut lapset hyötyvät enemmän huomion kiinnittämisestä muualle ja jotkut toiset taas sylistä ja lohduttamisesta. Lapsen yksilölliset tarpeet levon ja ruokailujen suhteen sovitetaan ryhmän aika-
tauluihin vähitellen. Lapset tarvitsevat eri määriä huomiota ja voimavaroja aloitusvaiheessa. Tiimi toimii yhteistyössä ja jakaa tehtäviä sekä vastuita tämän huomioon ottaen. Erityisesti elokuussa, kun uusia lapsia aloittaa paljon, on tiimin hyvä keskittyä luomaan ryhmään kiireetön ja lämmen ilmapiiri. Tärkeintä toiminnan suunnittelussa on tässä vaiheessa uusien perheiden vastaanottaminen ja sen huomioiminen, että myös jo aiemmin aloittaneille lapsille riittää aikuisen myönteistä huomiota ja syliä.

2.7 Sopeutumisprosessin seuranta

Omahoitaja seuraa yhdessä muun tiimin kanssa lapsen sopeutumista ensimmäisten viikkojen aikana. Tietoa lapsen kuulumisista päiväkodissa ja toisaalta myös kotona vaihdetaan vanhempien kanssa päivittäin. Kasvattajan on hyvä muistaa, että sopeutumisprosessi päivähoitoon on lapsilla hyvin erilainen riippuen lapsen temperamentista, iästä, aiemmista erokokemuksista sekä perheen kokonaistilanteesta. Hoitopäivän pituus, lapsiryhmän koko ja rakenne, päivähoiton laatu sekä vanhempien luottamus henkilökuntaan vaikuttavat myös lapsen sopeutumiseen. Alun reaktiovaiheessa lapsi reagoi hoidon aloitukseen temperamenttinsa mukaisesti ulospäin näkyvällä surulla, ärtyisyydellä tai vetäytymällä kontaktista. Lapsen ulospäin näkyviin reaktioihin vaikuttaa myös millainen lapsen ja vanhemman suhde on ja millaisella käytöksellä lapsi on tottunut hakemaan turvaa. Lapsi voi kieltäytyä syömästä, jo hyvällä mallilla olleet taidot voivat taantua, lapsi voi olla aggressiivinen muita kohtaan, takertua aikuiseen tai hän voi yrittää käyttäytyä täydellisesti pyrkien miellyttämään aikuisia. Nekin lapset, jotka reagoivat ulospäin vain vähän käyvät sisällään läpi monenlaisia tunteita. Vanhempia on hyvä muistuttaa vielä tässä vaiheessa siitä, että lapsi tarvitsee tavallista enemmän vanhemman kanssa vietettyä aikaa ja huomiota kotona hoidon alettua. Illat ja viikonloput kannattaa alkuvaiheessa rauhoittaa yhdessäololle.

Jos sopeutuminen tuntuu kestävän poikkeuksellisen pitkään tai jos tiimissä herää muuten huoli lapsesta, on siitä hyvä keskustella vanhempien kanssa ja tarvittaessa konsultoida erityislastentarhanopettajaa. Jos taas perheen tilanne huolestuttaa, tiimin kannattaa keskustella asiasta johtajan kanssa, joka auttaa tiimiä arvioimaan perheen tilannetta ja mahdollisia auttamiskeinoja. Tärkeänä yhteiskumppanina näissä tilanteissa on neuvola, jonka kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan mahdollistaa lapselle esimerkiksi tarvittavia tukimuotoja kuten esimerkiksi puheterapiaa.

2.8 LÄHTEET

- Espoon kaupunki 2013a. Espoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2013. verkkosijainti
<http://www.espoo.fi/download/noname/%7BAFB7AE5E-7D21-4CF3-8F32-977B2885A83B%7D/42804>
- Espoon kaupunki 2013b. Espoon kaupungin prosessikuvaus: Tutustumiskäynti lapsen kotiin 2013.
- Espoon kaupunki 2013c. Espoon kaupungin prosessikuvaus: Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon aloitussuunnitelma 2013.
- Espoon kaupunki i.a. Omahaotajuus Espoon päivähoidossa. Viitattu 22.2.2015.
<http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2012232807-6-1>. PDF
- Haverinen, Päivi 2015. Pikkuisen parempi alku- opas Lehtikasken päiväkodille alle kolmivuotiaitten päivähoidon aloitukseen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Heinänen, Anne & Kangaskokko, Jaana 2015. Lehtikasken päiväkodin työntekijöiden Anne Heinäsen ja Jaana Kangaskokon haastattelu Lehtikasken päiväkodissa 14.5.2015.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta- Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki Univerity Press.
- Kalliala Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki Univerity Press.
- Kanninen, Katri. & Sigfrids, Arja. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Keltikangas, Liisa 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen 2008. Temperamentti-ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

- König, Karl. 2007. Lapsen kolme ensimmäistä vuotta. Suomen Hoitopedagoginen yhdistys ry.
- Lappeenrannan kaupunki 2008. Pienille parasta – projekti. 2006–2007. Loppuraportti. Lappeenrannan kaupunki: Kasvatus- ja opetustoimi.
- Lastentarhanopettajaliitto i.a. Lastentarhanopettajan ammattietiikka. Viitattu 6.10.2015
www.lastentarha.fi/.../Satellite?...filename%3DLastentarhanopettajan%2B...
- Latvala, Miia 2015. Lehtikasken päiväkodin johtajan Miia Latvalan sähköpostihaastattelu 25.2.2015.
- Lehtikasken päiväkotiki 2014. Lehtikasken päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään-näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.